

לחגיגה אביב שלפני שלש שנים, ב-1950, הופיע הגליון הראשון של "אלף-הירחון". קדמו לו ארבעה גליונות "חד-פעמיים". בהפסקות לא קטנות בין גליון למשנהו, משך שנה וחצי לערך.

בראשית הופעתו הקבועה של "אלף", לפני שלש שנים, נשאה בו חבורת אנשי שים מצומצמת עד מאד, מבודדת עד מאד, שתכופות עד מאד הציקה לה ההרגשה כי קולה הוא קול קורא במדבר. עתה עומד גוף צבורי, מרכז העברים והצעירים, מאחרי העתון הזה, ואף שאין הוא עדיין ארגון המוני הרי זה — גוף, וכיום הגוף הזה ובטאונו משמשים, במידה זו או אחרת, מצפן ומורה-דרך לחוגים רחבים של הנוער; אזניים רבות נטויות עתה להקשיב לקול העברי, וידידים גם אויבים מצפים לשמוע ולראות מה העמדה העברית, מה התגובה העברית — בענינים עקרוניים ומעשיים כאחד.

עם כל שמעמיק המשבר במדינה, ועם כל שמתאב ונשחת המשטר במדינה, ועם כל שמתעצמים בנוער מפחד-הנפש והייאוש יחד עם הכרת השליחות והיעוד ועם ההכרה בכוח ההתלכדות ובכוח המעש — עם כל אלה מסתמנת האלטרנטיבה העברית בבהירות גדלה והולכת כברירה היחידה שלפני הנוער שלפני הצבור, שלפני המדינה כולה.

בועידה הארצית האחרונה של "מפלגת פועלי-ארץ-ישראל" קם מזכירה הכללי, חבר-כנסת מר ארגוב, ומנה את מספר החברים המאורגנים של המפלגות השוררות בישראל. כ-300,000 איש — אמר — מאורגנים ורשומים במפלגות. 128,000 (43%) במפא"י, 50,000 בציונים הכלליים, 47,000 במפ"ם, 31,000 בפועלי-המזרח, וכן הלאה, ולשם הבלטת כוחה של מפ"גתו — או להמחשת יעילותו של שרות-הידיעות שלה — ציין גם את הכוחות הצבוריים ה"נססים", ה"כנענים", למשל, מונים 45 חבר, אמר. הגיעו בנפשכם: 45 מול 128,000, או אולי — מול 300,000! האין זה מגוחך?

יש בידנו להעיר כי הודעה זו מיוסדת על אינפורמציה מלפני שלש שנים לערך, גם עמומים אנו לעמוד מתוכה על נחש-לוחו של שרות-הידיעות המפא"י. אבל לא זה העיקר. השאלה העיקרית היא אם השוואות מרבינות-לב כאלו מבליטות באמת את כוחה ואת הרגש-כוחה של המפלגה השלטת.

בזאת אנו מעזים לסקפק. לא רק משום שתולדות המאה העשרים רצופות דוגמות של משטרים איתנים ומבוססים למראית-עין שקרסו כבני-קלפים לפני קבוצות חדורות-הכרה ונחושות-החלטה שראשיתן דלה היתה ביותר. גם משום שיועדים אנו כמה מן ה"מאורגנים" מאחזים ב"תורה" ובהנהגה של מפא"י, או של הציונים הכלליים, אף כיום. גם משום שלדעתנו מיעוט של נושאי-חזון-ראמת סופו להכריש איתנים נושאי-פרנסה-זמורות. מהגם שאפילו פרנסתם פצטמקת...

יט

אפריל

1953

200 פר.

אלף

אחרים מ"ם

רובו של הפלמ"ח, רבים מאנשי לחי והנוהגים אחריהם, אף חלק מנכובי האצ"ל, מרבית מפקדי החטיבות הלוחמות, חלק גדול מאד מאנשי השורות, הקבוץ-המאוחד והקבוץ-הארצי — שחלקם האיכותי והכמותי עוד היה גדול מאד, ביחס — על תנועות הנוער הנספחות אליהם, רבים מאד מפעילי האיגוד המקצועי, מיטב האינטליגנציה — כל אלה עמדו אז לימינה של מפ"ם, נהרו אל שורותיה, או לפחות הגו אליה אהדה, הביטו אלה באמון ותקוה.

מפ"ם, מפ"ם כמפלגה, היא ולא משה סנה, היא ולא מק"י, היא שגילמה אז — לפי הרגש הספיקה ואוהדיה ורבים זולתם — את תקשר אל "כוחות המחר" הגוברים והולכים בארץ, ובאסיה את הזיקה אל ברית-המועצות של הצבא האדום המנצח ושל אנדריי גרומיקו ואל הדמוקרטיה העממית השולחת לנו נשק ומצ"ביעות בעדנו באו"ם (מנחם אהרן עוד היה אז כן-בית בחוגים הפנימיים באירוסה המזרחית, מעבר לזה)

מפלגת-הפלאים-המאוחדת, מפלגת-הפלאיים-המאוחדת, עודה קיימת, עודה שומרת על של-מותה הפורמאלית, על אף כרטומי ה"פלגנים" מימין ומשמאל — לייבשיץ-למדן וסנה-ברמן — ועל אף המאורעות הטרגיים בנקודות שונות של הקבוץ המאוחד ואפילו (שומר שניים!) הקבוץ-הארצי, ועל אף תעמולת-הזוועה המת-מדת מצד הרפורמיזם והבורגנות, על אף כל אלה עודה קיימת.

מפ"ם עודה קיימת, וסיעתה בכנסת אף זכתה לנצחון מקומי במאבק על נפשו התוהה ונאמנותו הרופפת של רוסתום בסטוני. אבל דומה כי כבר אין איש מאמין שהיא מועמדה-בכוח לשלטון או למקום-כבוד בשלטון. אין איש מאמין כי תמשוך עוד לבבות. אין מאמין כי יש לה עתיד. אין מאמין כי תוכל לפעול פעולה רצינית במאוחד, כמפלגה מאוחדת.

אכן, הרי זה, כמדומה, מפלגה שעתידה — מאחריה.

*

ודאי יש במפ"ם, לסיעותיה, אנשים הזוכרים בגעגועים כי היו זמנים אחרים. את, היו זמנים... או, בקום המפלגה, בהחל מהומות-הדמים בארץ... ירחי-הדבש של המדינה, המלחמה והנצח-חונת, ועמם ירחי-הדבש, ירחי העליה המטאורית של מפלגת-הפועלים-המאוחדת, אז, כשהאצ"ל הקדיח תבשילו והחמיץ הזדמנותו (אם היתה לו הזדמנות...) ובטרם יהיו הציונים הכלליים כוח של ממש בארץ, כשדומה היה כי הברירה הממשית היחידה היא זו שבין הרפור-מיזם הדינאמי השוביני של בן-גוריון ומפא"י לבין "ציונות גדולה וסוציאליזם לוחם" נוסח מפ"ם.

בתוכן:

- אל תתנו אף פרוטה!
- נצה השנור
- דין-וחשבון על מצרים
- רשת הכוזב הציוני
- אוריאל שלח
- הולדת היהדות וחבור המקרא
- עוזי אורנן
- יצחק שלו (גם שאול כנביאים)
- גימל
- הכנענים והגבוש הלאומי
- הפריטוריאלי — ברוך הוכמן

הגליון הזה

רציונאלי במדינת ישראל. על "רשת הכוזב הציוני" קם אוריאל שלח במאמרו לבחקה.

הולדת היהדות וחבור המקרא

היו ענין דבריו של עוזי אורנג' לפני חוגגנו; המוצה עומד כאן על הקשר ההיסטורי בין צמיחת העדה היהודית מתוך קהל המוגלים מארץ יהודה לבין צביונו של המקרא כפי שניתן בידנו, הקשר בין התעצמותה של עדה על טריטוריאלי לתיצובם המגמתי של הכת"ב הקדומים שהיו בידה.

שאלו אשבעל נגש, בהמשך מאמרו: **תרבות, זמן, מקום**, גישה מקורית אל הבעיות המוקשות של יצירת תכנים חדשים בחינוך בתכנית-הלימודים שלנו. גימ"ל מותח בקורת על שיריו של **יצחק שלף** (גם שאלו בנביאים).

במדור הספרות והאמנות — גם תרגום שירי-אהבה מצריים קדמונים, גם תצלומי יצירות של הפסל ר. להמן, אשר בחודש הבא תיפתח תערוכת יצירותיו במוזיאון ת"א.

דיון-והשבוץ על מצרים

רשמי ביקור ושיחות עם מחמד ג'יב ואחרים, מאת הפטריוט הלבנוני אליאס רבאבי. עדות מאלפת למערכה העקדונית של העברי מול היהודי, בקטע קטן אך סמלי של החזית, תימצא ברשימה **הלאומיות: עברית**.

האוצר שרוי ביד-המצרים, במבוכתו הוא נקלע בין מגמות של "ליברליזציה" להחמרת פיקוחים והכבדת מסים, בין נטייה ל"התחרות חפשית" ובין ההכרח לכלכל ולהעסיק בדרך פילנטרופית את צבור המובטלים, הגדול והולך. איום של קיצוץ בהענקת מזה, נחמת "שילומים" מזה.

אכן, גם האיום גם הנחמה מיטיבים להאיר את מבנהו האמיתי של משק מדינת-ישראל: מבנה של טפילות של תלות, של ניצול גורמים חיצוניים לצרכי השגור.

מבנה זה ומצב זה, על ההשחתה המוסי-רית והרוחנית האיומה שהם גוררים עמם, על האבדן המדיני והחמרי הנשקף מהם למדינה, בסופו של דבר — מעירים את תיעובו ורתחתו של כל איש המנסה לראות מהלאה לקצה חטמו, של כל איש שעודו מגיב תגובה של בן-מולדת, בן-אומה.

על דרך הסאטירה מוקיע אהרן אמיר את "בני-העל האידיאולוגי" של משק ה"חלוקה", במאמר: **נצח השגור**. ואילו מ. הצור, בשיחתו עם "איוק ג'יקובס", תייר יהודי-אמריקאי טפוס פחות או יותר, נושא שוועות-חתינתו אל ה"נחותים": אט רצונכם לעזור לנו באמת — חדלו לתמוך בנו. **אל תתנו אף פרוטה!**

אחיזתן של משק-התלות הטפילי עומדת על שלטונם של מושגים ציוניים בתוכנו, והשתחררותנו משלטון זה היא — בעצם הדבר — התנאי היסודי לבנין משק לאומי

וקרעיה להישאר קרחים מכאן ומכאן.

לגבי התפתחותה של המציאות העברית החדשה מילאה מפ"ם תפקיד ריאקציוני ביותר. דווקא משום שספגה את מיטב כוחותיו של הנוער העברי ואת מיטב האינטליגנציה, דווקא משום שהוליקה שולל חלק מן הצבור של דוברי-העברית.

בתקפה את המשטר בצדדים הטפלים שלו, בהימנעה מהתקפה על עצם יסודותיו הרעיוניים והחמריים, — בזאת שימשה כל-יורעם לשלטון הציוני הרקוב במדינת-ישראל, ערוץ-הסחה למרדנות האמיתית רבת-הכוח של הנוער.

באינטרנציונליזם האפלטוני המופשט שלה וב"אוטופיזם" ה"קבוצי" התלוש שלה הסיחה את דעת מבחר הגורמים הבונים והלוחמים מן הבעיות החברתיות, הכלכליות והגיאופוליטיות האמיתיות, מן הרקע הגיאוגרפי, האנושי והפוליטי הממשי שבו אנו שרויים, סתמה או ערפלה את דרכם של רבים וטובים אל אוריינטציה לאומית-עברית, אוריינטציה על המציאות אשר סביבנו.

מליצתה המהפכנית הכוזבת, חסרת הכיסוי, שימשה פרקע עקר לכותות לאומיים-מהפכניים באמת, לגורמים מרדניים-בכוח, במליצתה זו כיסתה על שותפות-היסוד וזהות-היסוד בינה לבין הגורמים הקובעים בשלטון הציוני, במשטר

יצחק שדה ומשה סנה היו קופצים למעונו של פאוול איבאנוביץ' יירשוב לשחק שח או לשחות תח לפרקים); ובתוך כך היתה מפ"ם אז מגלמת ומסמלת את ערכיה ומקוריותה של "ארץ ישראל האמיתית", את איש-הקיבוץ, את הג'מאעה והפינג'אן ואת הטרקטור, את הפשטות ה"חלוצית" הטובה של נעלי-עבודה כבדות וכובע-טמבל וסל-עגבניות-בשמן-זית, אף גם את כובע-הגרב ומלווי-השיירות חמושי הסטן ואת "איש-המגן" מערבות הנגב; ועם זאת גילמה את המקסימליזם הלאומי-הצבאי, את האקטי-ביום הנסער שהיה חנוק כל-כך בימי ה"מאבק" האומלל ועתה, במלחמה, כמו נקרא לו דרוך והוא רשם על המשוריינים בגיר, "רבת-עמון, דמשק, קאהיר" ופרץ, קצר-נשימה וזבדום ומאובק ומסונדל, לאיים על תעלת-סואץ, על מלכה הנואף של מצרים, על מפקדיו השקולים של הלגיון, ועל הנמושות שבקריה.

אולי במידה רבה, או אף בעיקר, נבע כוח המשיכה של מפ"ם בימים ההם מגורמים סנטי-מנטליים: מן הזיקה הרגשית של חניכי תנועות הנוער ה"שמאליות", מקסם ההווי והמסורת של הפלמ"ח ומקסם שמות מפקדיו, וכן מן ההש-פעה ההיפנוטית של כיבושי הצבא האדום ו"מחנה המחפכה" בעולם, ואולי הסיבה העיקרית להתנוונות כוחה של המפלגה, לירידתה והתפוררותה נעוצה דווקא בחשיבותו היתרה של כוח-המשיכה הרגשי שלה.

כי השימוש המרובה הזה במטבעות של רגש לא היה לו כיסוי מספיק, ובמידה שהיה לו כיסוי, היה זה מבוסס על גורמים מוגדים וסותרים זה לזה, גורמים שאינם יכולים לדור בכפיפה אחת.

וביסוד כל הכיסויים כולם היה — הכוזב, היה השקר, היו אחיזת-עיניים וצביעות.

כפי מליצת "קבוץ-גליות" ו"ציונות גדולה", כשהיא מלווה ניצול שקדני של המרירות והמ-צוקה שבהן הסבה הגשמתה של סיסמה זו (על ידי השלטון) וסירוב לקלוט מהגרים מטעמי שמירה על טהרתה של "החברה הקבוצית" — מליצה זו היא כזב וצביעות ואחיזת-עיניים.

ומליצת "השתלבות בעולם המהפכה" שבצדה יניקה מן הקופות הציוניות וטיפוח ה"יש" בכס"פי הבורגנות היהודית-האמריקאית וניצול תמימותה של זו לצרכים "משקיים" — מליצה זו היא שקר וצביעות ואחיזת-עיניים.

ומליצת אחוות-עמים ושוויון-זכויות למיעוט כשהיא מלווה תופעות של קבוצים המנשלים פלאחים — "נפקדים" ושאנים-נפקדים — וכש-היא מלווה סירוב לקלוט ערבים כחברים-מן-המניין במפלגה טריטוריאלי, מליצה זו היא אחיזת-עיניים וכזב וצביעות.

כי עם כל ריחוקנו מן הציונות ועם כל שנסי-תייג מן הקומוניזם, אי-אפשר לנו שלא נסכים עם אותם ציונים ואתם קומוניסטים הגורסים בפשטות ובהגיון כי אין הציונות והקומוניזם יכולים לדור בכפיפה אחת. על כל פנים, לא במסגרת הפוליטיקה המעשית, לא במסגרת ההלכה והמעשה של מפלגה פוליטית.

המפלגת-הפועלים-המאוחדת הועמדה ביד אכ"ז ורית לפני הברירה הזאת.

חלקה שהכריע לצד הציונות נדון להזדהות-למעשה עם השלטון הרפורמיסטי-הבורגני במדינה הזאת, נדון למעמד אופוזיציה-של-הוד-מלכותו, פחות או יותר.

חלקה שהכריע לצד הקומוניזם וההשתלבות השלמה ב"עולם המהפכה" נדון ליותור על התקציבים הציוניים, לאיבוד חלקו בקרן-השפע של השגור ולתלישות בתוך הצבור העומד, מבחינה כלכלית ונפשית, על השגור הזה. ובמידה זו או אחרת נידונו כל אנפי המפלגה

השחיתות והשגור. שירת הפרודוקטיביות והחי-לוציות שלה אך סייעה לטוח בשווא את אדני הטפילות של "המפעל ציוני", את תלישותו, את סתגרנותו העדתית.

בכל אלה הכשילה ועיכבה את ליכוד-המעש של הנוער, את ההתארגנות העצמאית של כוחות לאומיים כנים. התארגנות על בסיס לאומי-טריטוריאלי, מעבר, מהלאה ומנגד לציונות.

אכן-הנגף הזאת הוסרה עתה. הנוער העברי והצבור הפטריוטי בכללו ניצבים פנים אל פנים נוכח הבעיות הממשיות, נוכח המציאות הממ-שית, והפתרון שימצאו בהכרח יהיה מכוון, בתוך השאר, כנגד מפ"ם. זה יהיה פתרון שמעבר למפ"ם, מהלאה למפ"ם.

כל הנסיונות של פליטי מפ"ם והפלגים שער-דם בתוכה, מטעמים תועלתיים אלה או אחרים, כל נסיונותיהם להרכיב סיסמאות חדשות ופת-רונות חדשים על בסיס האמונה המליצית מלשעבר לא יועילו מאומה, בסופו של חשבון. הדרך פתוחה לאיחוד-אמת של הכוחות הברי-נים והלוחמים והמהפכניים אשר בנוער העברי, בלי אחדות חדשה, בלי ליכוד חדש של הכו-חות האלה לא יהיה לארץ מנוס מן האסון שלקראתו היא צועדת בהנהגת השלטון היהודי-הציוני.

מ. ע. אר"מ

נצח השנורר

וסביבנו אולי יושם שלום פתאום, ואולי פתאום תלחט חרב נגד פנינו, מי יודע? לא אנחנו, לנו אין יד וחלק בזאת. לא על פינו ישק דבר, אנחנו נסינו להפיל אימה על „המשמר הלאומי“ בכפרי תול־כרם, נסינו, אבל האמריקאים שלחו גזיפה חמורה ואנחנו חדלנו. (שכחתי; אותה גזיפה לא היתה ולא גבראה).

האמריקאים אולי יפנו עתה במרץ להשליט „שלום־קבע“ באזור, לצורך תכניות ה„הגנה“ שלהם, אולי יעלה הדבר בידם, אנחנו מצדנו מכרזים השכם־והערב על נכונותנו ולהיטותנו לשרת, להיות לתועלת, גם מדגישים לנו את חשיבותנו ב„הגנת“ המזרח התיכון, את יכולתנו להועיל. אמר מורגנטאו בשמונו: 200,000 חיילים תוכל מדינת־ישראל לגייס למלחמה בבריית־המועצות, ענה ואמר אחריו אבא אבן: מר מורגנטאו לא העריך כראוי את אפשרויות הגיוס של מדינת־ישראל! אפשר יהיה באמת, כנראה, לשלוח הרבה יותר: את כל המובטלים, את כל שוכני המעברות, את כל האופוזיציה, וזאת מבלי להביא בחשבון שמדינת־ישראל יכולה לשמש מוסך ובית־מלאכה וסנדת־תיקונים ובסיס־תעופה ותחנת־האזנה ובית־קפה ומועדון־לילה לצבאות האטלנטיים, כמו שהיתה הארץ במלחמה העולמית השנייה.

לנו יש פה הרבה מומחים ומומחיות, לכל מיני דברים, כבר עכשו אנו מייצרים בגדי־גברים לצבא האמריקאי בגרמניה, אף אומרים, באמריקה, כי כבר עכשו אנו מסייעים לריגול „מערבי“, ובהצלחה. (אבל שכחתי: שרותי־הידיעות של מדינת־ישראל אינם משרתים שום מדינה זרה, ואילו דבריו של אבא אבן — מעיקרם לא הובנו כהלכה). (מעבר לדף)

הפרנסה מצויה בצמצום, האבטלה פושטת כסרטן, שלשום הקיפה 20,000, אתמול 30,000, היום מקיפה היא 40,000, מי ידע כמה תקיף מחר, מחרתיים? הגיליוטינה של פיטורים עודה פועלת במלוא עוזה, בעקפים כבר פגעה האבטלה ב־200,000 מתושבי המדינה, לפי האומדן.

המחירים מאמירים, מרקיעים, והשכר הממשי של המשתכרים מתמעט והולך, ומסים חדשים־לבקרים שולחים שן אכזרית בשיווי בשרה של כבשת הרש, בשיווי משכרתו של הפועל, הפקיד, המורה, ומכונת הדפסת־הכספים שובתת.

התעשייה עובדת בשליש מכוח־תפוקתה, והגרעון המסחרי גדל והולך, והגרעון בקופת הממשלה גדל אף הוא, על אף כל זריקות־העידוד, על אף כל תחבולות הנהלת־הפנקסים של לוי אשכול, על אף ההעלאות במסי־העקיפים על הסיגריות והבנזין ושיחות־הטלפון ומה־לא, ומפעלי הפיתוח מוקפאים למעשה, ומה שהוקצה לפיתוח נמסר לצרכי־יומיום דוחקים, בתנאים אלה, אומ־רים, אין לצפות לזרם ממשי של השקעות־הון מבחוץ, בתנאים אלה גם יוכח שבעצם אף הציונים־הכלליים אינם יכולים להושיע, אינם טובים ממפא"י.

ועל מדיניות־החוץ אולי מוטב לא לדבר, במוסקבה קם מלך חדש, אבל את משה שרת לא יושיע ואת מדיניות־החוץ („מדיניות־החוץ“...) הישראלית לא יגאל מבידודה, מערירותה, ואת היחסים שנתקו אין הוא מבקש לחדש, משה שרת גם סובר, ומסביר, כי בניית־היחסים עם בריית־המועצות לא הפסדנו מאומה.

הלאומיות: עברית

עברים אנחנו — לא יהודים.

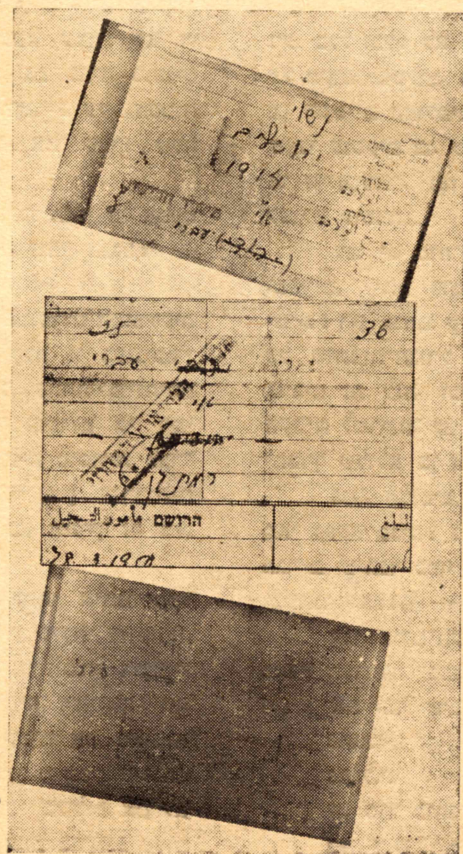
לפחות במקרה אחד היה המערער איש עברי שאין מוצאו מבני הדת היהודית, הוא הוגדל כבן לאומיות זרה, הוא דרש להירשם כעברי.

בכל המקרים האלה ניצחו דורשי התיקון, עתים התקשו יותר, עתים התקשו פחות, עתים נגרר הענין במשרדים חדשים על חדשים, פקידים סרבו, דחו את הפונה בלך־ושוב, השיבו פניו, „סחבו“, עוד בחורף 1949 הוצרך שר־הפנים הראשון, גרינבוים, להכריע אישית בשאלה, לאחר זמן נזקקו הרשויות פעם ופעמיים להכרעתו האישית של שר־הפנים הבא, מ. שפירא, בכל המקרים היו השלטונות, וראשיהם, אנוסים להכיר בזכותו של האיש להגדיר את שייכותו הלאומית כחפצו, כפי הכרתו.

זהו זכותו של אדם על פי החוק הבינלאומי, הן בגוש המערב הן במזרח; זאת זכותו על פי מגילת־הזכויות של האו"ם.

המתעקשים קבעו תקדים חשוב במדינת ישראל, מספרם הולך ורב.

יהיו לדוגמה לכל בני המולדת ואורחיה: לאומיותנו — עברית!

בינואר 1949 התקיימו הבחירות לכנסת הראשונה במדינת־ישראל, קודם לכן חר לקו פנקסי־הזהות לתושבי המדינה והייליה, פנקסים אלה הוצאו על סמך מסירת הפרטים האישיים הנוגעים לאזרח או לחייל ורשימתם בשאלון מיוחד לדבר.

היו אנשים שעוד בימים הרחוקים הם השיבו על הסעיף „דת“ בשאלון — ב"ד"ת ועל הסעיף „לאומיות“ השיבו — עברי, כך נרשמו הדברים, אבל אף כי לפי החוק צריכה תעודת־הזהות למסור את הפרטים בנאמנות כפי שרשמו בשאלון, הנה כשקבלו אותם אנשים — אנשי־צבא כאזרחים — את תעודת־הזהות ראו והנה שונתה הגדרת לאומיותם.

בסעיף „לאומיות“ היה רשום: יהודי, האנשים עמדו על זכותם החוקית להיות מוגדרים כפי הכרתם הפנימית, להשתייך — גם מן הבחינה הפורמאלית — על הלאום שלהם: עמדו על ההבדל המהותי שבין „יהודי“ ל„עברי“, על המופך אשר בעצם קביעת המונח „יהודי“ כהגדרה לאומית.

הם דרשו שהפרטים יירשמו בתעודת־הזהות כפי שנמסרו בשאלון, כחוק.

מקרים אלה רבו במרוצת השנים, נוספו אנשים שפנו למשרדי־הרישום בדרישה לשנות ולתקן את הגדרת שייכותם הלאומית, בתוקף עמדו על שלהם:

מלך חדש קם בווינגטון, אבל את משה שרת ואת דוד בן-גוריון לא יושיע גם הוא. מחכים לקיצוץ בהענקה, זה משען לחמנו הרקוב. אולי בכל זאת לא תקוצץ. מי יודע. וכי בנו תלוי הדבר? לכל היותר זה תלוי בהשפעתו של רבי אבא הלל סילבר, רבה של קהילת קליבלנד, על הסנאטור רוברט טאפט, ובהשפעתו של הסנאטור רוברט טאפט על המלך החדש. בינתיים מוטב להיות ילדים טובים. להתנהג יפה. אין טעם לבצע עכשו את העברת משרד-החוץ לירושלים, שבזמנו נתבשרנו עליה בתרועה, בקול-ענות-גבורה. נחכה ונראה איך יפול דבר, איך תפיל ווינגטון או קאהיר את הדבר. בכלל, מי-יודע: אולי יגורו עלינו לבנאם את ירושלים זאת, להחזיר פליטים ערביים, לוותר על חלק מהנגב, או על רובו. אולי אף לא יקבלו אותנו ל"פיקוד", אולי — חסד ושלו! — אין אנו נחוצים לאיש...

* * *

אף על פי כן אין הדברים עגומים כל כך.

אשר ל"פיקוד", יכול להיות שיכניסו אותנו בכל זאת; על ידי ברית עם תורכיה. נראה, ראובן שילוח נסע לאנקרה, לברר. ואם זה יסתדר, — יא! כמה טוב-ייהיה! אתם זוכרים כמה בזבזו פה בזמנו חיילי אוסטרליה, בשנות המלחמה העולמית השנייה? זה כלום לעומת מה שיבזבו חיילי ארצות-הברית כשהיו פה, אם יהיו פה (אנחנו תפילה, אנחנו תקוה שיהיו... ראה, אדוני, את עניינו ואת דלותנו!). וההזמנות שהם יתנו לבתי-החרושת שלנו, זה צחוק? לא תהיה אבטלה, לא תהיה אינפלציה, לא תהיה דפלציה, לא תהיה דזאינפלציה. המצוקה כעשן תכלה, ופסו יגון ואנחה. אנחנו נהיה חשובים, נביא תועלת, אז גם המגביות תפרחנה, תגענה לשיאים חדשים. עם-ישראל-חי! מה אתם יודעים?

ואם יקחו חתיכת נגב, מה יש? בינינו לבין עצמנו, מבחינה משקית הרי הנגב זה לא עסק. משקיעים, משקיעים — ואין ברכה. אין נחת. אומרים, למשל, שמוכרחים לסלול שם רכבת. עד קורנוב, או עד אילת. רכבת כזאת בלבד צריכה לעלות עשרות מיליונים. מניין נמצא אותם! ואם נמצא אותם, מה יהיה אחר-כך, לכשתיבנה אותה מסילת-ברזל? אפס ואין! סוף-סוף הנגב טוב בשביל להוליך לשם תיירים, בשביל התעמולה של המגבית-המאוחדת, או בשביל בדוים וגמליהם. ולענין הנזק למגבית, לכך נמצא עצה: לא די שנהיה מזונבים לארגוני-הבטחון האטלנטיים; גם נהיה מוכנים תמיד לקלוט את יהודי רוסיה, נוסף להצביע ולהתריע על "הסכנה ליהודי רוסיה", נקהיל קהילות ונצעק: "שלח את עמי! שלח את עמי!"

ואם תרצו, עצם זה שיקרעו מאתנו את הנגב, האין זה אפקט מצוין להמריץ את ההתרמה למגביות? "בית לעקורי הנגב!" — זאת סיסמה!

ונה לא הכל. אין לשכות שבינתיים אישרו המוסדות המחוקקים של גרמניה המערבית את חוזה-השילומים. וכי קלה זו בעיניכם? מסתבר אמנם שאין הגרמנים מתכוונים לעמוד בהתחייבויותיהם מלוא הקפן וכל הזמן; גם נכון שיודע-ידבר מוסרים כי דמי השילומים לא יסולקו אלא מתוך הענקה אמריקאית מוסווית לגרמנים, וכי על סמך מתן השילומים תקצץ ווינגטון בנדבותיה לישראל. לא זה העיקר. מה-אכפת-לנו איך זה בא ומניין זה בא, העיקר שזה בא.

ועדיין אין זו אחרית הנחמות. אחרי שיקפחו אותנו ככל שיקפחו ואחרי שיקחו מאתנו כל מה שיקחו (ומניין שיקחו דווקא!), אחרי כל זאת אפשר מאד שאייק, או פוסטר דאלס או הגנרל ריגיווי יחליטו שמוכרח להיות שלום במזרח התיכון. מוכרח, ויהי-מה! ואז באמת יכול להיות שלום, בבוקר לא-עבות. זה יוכיח את שאיפות השלום של ישראל. מי אינו יודע שתמיד היתה ידנו מושטת לשלום. וכי מי הם הראשונים שהצביעו על הצורך החיוני בשלום אם לא נביאי ישראל! "ביום ההוא... וגר זאב עם כבש", וכי, בודאי! שלום יהיה דבר טוב. הפראים הללו, יכול להיות שיקנו אצלנו סחורה.

מיני-סדקית או שניים תותבות, וימכרו אוכל, תבואה, ירקות, פירות. בלי דביזים. אלא מה, צריך יהיה לקבל פליטים? נסתדר! קודם כל, לא את כולם. מי זה יעלה על דעתו! פירושו של דבר: מאה אלף, מאתיים אלף, מאתיים וחמישים אלף לכל-היותר! זה אפשר ל ה ב ט י ה, וגם אותם — לא בבת-אחת. שווי-המשקל המשקי שלנו יוכל להיפגע; וכי מה אלה, יהודים עיראקים שמהם אפשר להכניס 120,000 בכמה חדשים! אחר כך מגיע שלב הביצוע, ובביצוע אין כמונו חכמים להסתדר. כאן יש על מי לסמוך. בקלות אפשר להמציא קשיים, משברים, אינצידנטים (תקריות בלשון משה שרת, זה חידוש שלו), אי-הבנות, ואם יהיה איזה פיקוח בינלאומי, מה טוב! לגוי אחד נראה את הקבוצים ואת בתי-התינוקות שלנו ואת התנאים הקשים במעברות, לשני נתן קצת בקשיש, עם השלישי תתיידד איזו משפחה טובה בתל-אביב או ברחביה, זה יהיה בסדר, ולבסוף נניח שנקבל 100—150 אלף פליטים, אז מה? נמצא דרכים להשפיע עליהם שייצאו מפה, גם הם וגם אלה שנמצאו כאן עוד מקודם. בינינו לבין עצמנו הרי זה כאב-ראש מיותר, סתם להחזיק פה צבור שלם של ערבים, בשביל מה? מי צריך אותם?

אם יהיה שלום ויהיה גבול פתוח, בבקשה, שילכו מכאן, יש להם שבע מדינות, סוף סוף, מה הם נטפלים אלינו! אלא מה, תאמרו שצריך יהיה לשלם פיצויים בשביל הבתים והאדמות שעזבו או שיעזבו? אין דבר. קודם כל, גם לנו יש דרישות, הנזקים שגרמה לנו המלחמה, והגול שגולו מיהודי בגדאד — כלום נעבור על זה בשתיקה? לא, חשבון הם רוצים? — בבקשה! אבל חשבון-צדק! אלפיים שנה לקחו מן העם היהודי, עכשו מספיק ודי!... ואפילו נניח שצריך יהיה לשלם משהו, כמה עשרות מיליון דולארים, הרי, ראשית, יהיו הגויים חייבים להשתתף (האר"ם, ארצות-הברית, כולם) — הם שמעוניינים בשלום במזרח התיכון, לא? ושנית, הרי זה טוב לקרן-הקיימת. בבת-אחת יהיה עליה לגאול מיליוני דונם אדמה, בהר ובגיא, בישימון ובערבה, "קרקע מפליטי ערב — קרקע לפליטי ישראל!" זה יכול להכניס סכומים רציניים ביותר, בלי צחוק. יכול להישאר אפילו עודף להוצאות "שונות".

* * *

בסך הכל, כשמעינים במצב מכל הצדדים, הסיכום הוא לא רע. כלל וכלל לא רע. העיקר זה לא להתיאש. סבלנות, והכל יבוא על מקומו בשלום, רק לא להתפעל מבוכה-לטרע, מפרטים יומיומיים. מן הקשיים החולפים שהם הכרחיים בתהליך היסטורי גדול כמו זה שאנו עוסקים בו, סטאלין או מאלנקוב, סלנסקי או גוטואלד, טרומן או אייזנהואר, מה זה משנה? גוי הולך וגוי בא — והמגבית לעולם עומדת...

לנו יש כוח-קיום משלנו, סדקיות משלנו, איפה היום בבל ומצרים, איפה רומי וביזנץ, איה היטלר וחמלניצקי וטורקומדה ימ"ש! רק אנחנו קיימים, ואפילו מדינה יש לנו, כמו-כולם. נשענים על שותפות-הגורל היהודית, על אחדות העם היהודי, כל ישראל ערבים זה לזה, וכל הגלויות ערבות למדינת-ישראל. צדקה עשה הקב"ה למדינת-ישראל שפיזר את ישראל בין האומות, ידע המקום יתברך שלולא כן אין לנו תקומה.

נגב, פליטים, בינאום ירושלים, 200,000 חיילים? — בבקשה. מאי נפקא מניה? ובלבד שתתנו כסף, תנו כסף, יהודים, שדלו את הגויים שיתנו כסף גם הם. חייכם, אם אין אתם לנו — מי לנו, וכשאנו לעצמנו — מה אנו, ואם לא עכשו תתנו — מתי תתנו? תנו, עולם-הבא אתם קונים לעצמכם וקצת עולם-הזה לאחיכם בארץ הקדושה. בכסף הזה גם נייבש את העמק, נגן על הגבולות, ננציח את זכר קרבנות השואה.

נ.ש.ל.

נ.צ.ל.

זה סוד כוחנו, ויודעים אתם מה פירושו? בלחש: נצחה ש נ ו ר-ל א-י ש ק ר; נצחה צ י ו נ ו ת-ל א-י ש ק ר; אמן!

רשת הכוזב הציוני

הציון שמצירת הציונות במוחו של הנוער הוא כאילו כל היהודים רוצים, בעצמם, באיזו ארץ, בארץ הזאת דוקה, ועל כל פנים, נכונים היו בעצמם, כמובן, לרצות בה, ואפילו לבוא אליה, או שהיו יכולים לרצות בה ולבוא אליה. והכוח הגדול והאיום והנורא וההיסטורי הצפון כביכול ברצון זה, או באותה יכולת-של-רצון, הוא הכוח שעליו נשענים, ואשר עליו יש להשען.

כל כיוצא בהם הם שקר, וגם אמריהם עצמם יודעים שהם שקר, על כל פנים ביניהם לבין עצמם וברגע פכחון, וגם יודעים הם שכל מערכת השקרים הזאת מחנכת לצביעות הלב ולטמטום המוח ולאכזריות.

הוכחה ותוספת-חזק משמשים כל אלה רק לאלה שהיו משוכנעים בהם מלכתחילה. כל אלה היהודים, שאותם צריכה היתה הוכחה זו לשכנע כביכול, אותם דוקה אין היא משכנעת כלל ועיי קר, על כל פנים את רובם הגדול, וקודם שאחרו את המועד. צד האמת העיקרי שישנו בכך הוא, נ בשעה שהחבר החדה כבר מונחת על הצאור, והדם כבר התחיל מנטף, אז מתחילים יהודים להיות נכונים לכל מפלט ולכל הצלה, או נמצא גם מספר ניכר של יהודים המוכנים להמלט אפילו לארץ, המוכנים להשבע ולהתחום לשם כך כל מיני שבועות והצהרות, שהם ואבותיהם ואבות-אבותיהם היו ציונים ותיקים מבטן ומלידה ומהריון, או שהם בנגוד לאבותיהם עמדו על האמת הציונית הגדולה, בהכרה שלמה ולאור המאורעות, ולבכסם נשתנה לילה אחד תכלית שנוי, כפי שקרה לציונים גדולים וטובים וש למים לפניהם מאז ומעולם.

וכאלה וכיוצא באלה, הן כל תורות היהדות שבפניהן אנחנו עומדים ושגדון אנחנו אוסרים את המלחמה על נפש הנוער העברי. כל אלה עומדים על מערכת של כוזב מפוטפט, שקשה להבחין בו בין השקר לבין האשליה, השתקפות כאב חייהם של יהודים תלושים, המשתוקקים להקחות את כאב תלישותם בעולם הגויים, ולמר צוא נוחם והרגעה וכפורים.

כל אלה עומדים על הציונות.

עיקרי-האמונה הציוניים

כיהדות עצמה, כן גם גלויה הציוני, רבים רבים המבקשים לראותו ולהגדירו כהרהורי לבם, איש כחפצו וכטוב לו, וכל אחד מאלה בא ליטול את התואר ציוני מכל מי שאין ראית הציונות שלו תואמת עם ראית הציונות האמתית, זו של עצמו. רבים רבים מבקשים היו בזמנו ליטול את הציונות מד"ר מאגנעס, לא מועטים קמו לשלול את התואר ציוני מ'בוטסינסקי הפורש, והרבה הרבה מחסידיו של 'בוטסינסקי המנוח נהגו לפסוק שויצמן לא היה ציוני כלל וכלל.

אבל כל הגדרה שבה מנסה ציוני מן הציונים להגדיר את הציונות על פי ראות עיניו ולברו שלו, או של איזה מנהיג ומורה-דרך או של איזה גוף ציוני או קבוצה ציונית או הלך ציוני, אין בה להגדיר אלא את ראיתו שלו, וללמד עליו, על פלוני יחיד, מנהיג או גוף, מה היה הוא מבקש למצוא בציונות, ואיזה צורך נפשי או חמרי מבקש היה הוא לספק בה. לגבי הציונות עצמה אין כל הגדרות הרצון הפרטיות הללו מחיבות כלל ואין הן משנות בה

כלום. הציונות היא תופעה חברתית, בת כמה וכמה עשרות שנים, אשר ידעה הרבה מנהיגי גים, והרבה מורי-דרך, והרבה מפלגות והסדר תדירות הלכידות ומוסדות וקופות. והציונות כוללת את כל אלה, מן הראשונים ועד האחרונים. היה בה מקום, ויש בה מקום גם לד"ר מאגנעס, גם ל'בוטסינסקי ואין צריך לאמור לוויצמאן, גם להרבה והרבה זולתם, כחיים כמתים, קטנים מהם ופחותים ורעים מהם. ועיי קריה הם העיקר והעקר והמשתפים לכל אלה יחד, על כל המחלקות והפלוגים והפלגלים שבכל אחד ובכולם יחד, העיקרים אשר בהם האמינו ומאמינים הציונים הראשונים כאחרוני האחרונים, איש כדרכו, וכהבנתו, וכלבו; ואשר להם עבדו ומוסיפים לעבוד כל אלה הציונים, איש איש לפי דרכו ולפי המסכות; ואשר אין אדם יכול להיות ציוני בלי להאמין בהם, ואין אדם יכול לכפור בהם ולעמוד בציונות.

והעיקרים הללו מעטים הם מאד, וברורים הם עד למאד.

הציונות עומדת על האמונה כי

היהודים הם עם. גדול משאר העמים, או חולה במיוחד, או גדול וחולה כאחד, אבל, קודם כל ואחרי ככלות הכל — עם. (ובכל חלי של כל עם, ובכל תופעה בלתי-נורמלית בכל עם, רואים הם אחיזה והוכחה לאמונתם, זו: מכיון שיש ביהדות כל סימני המחלות האפשריות של כל העמים בדרגות התפתחותם השונות, וביחוד כל סימני התנונות של אומה, הרי שהיהודים הם עם).

והעם היהודי הזה רוצה בארץ הזאת, כמו לדת, והיה קשור בה כל ימיו, בין בפועל בין בכוח בין באיזו דרך אחרת, כאל מולדת. והעם היהודי הזה, באשר הוא עם, יש בו כדי להעמיד תנועת שחרור לאומית. והתנועה הלאומית היהודית הזאת היא-היא הציונות (הציונות האמתית כמובן, בין כולה ומראשיתה, בין בחלקה זה או האחר, והחל מתאריך זה או אחר — הכל לפי האומר וסיעתו).

והישוב העברי בארץ הזאת, ומדינת-ישראל, פועל יוצא מן הציונות ואבר מאברי הפזורה היהודית — (בין לב, בין ראש, בין יד או רגל). — דוגמת שיבת-ציון בשעתה, ועליהם לראות עצמם על פי פועל על פי עובד את הציונות, כצרכי פתרון של שאלת היהודים והיהדות, (בין הגופנית, בין הרוחנית, בין הנפשית) — לפתור את שאלות הפזורה היהודית, ואת התסביכים הנפשיים של בני הפזורה הזאת, לארצותיהם ולדורותיהם, הכל, כפי שכל אלה נראים בראית הציונות האמתית, של כל ציוני מן הציונים לכלל גונייהם השונים והמשונים, גם אין לו לישוב הזה, ואין לה למדינה הזו, דרך אלא זו.

הציונות מובטחת מפני בגידה

ומכיון שאין דוגמה, אף רחוקה, למין „שיבת ציון“ כזאת של אומה בכל דברי ימי האומות, מוכרחים כל הציונים לעמוד סוף-סוף על נקודה מרכזית של היוצא מן הכלל היהודי בהיסטוריה, ומכאן למרות כל הבאורים על דרך השכל, למרות כל החישובים המדוקדקים שבגדר האפשר, אין סוף סוף שום דבר מחייב זולת

איזה ערפל משיח-רגשני של אמונות-הבל למיניהן, שאין שום מפלגה ציונית וארגון ציוני וכת ציונית פטורים מהן, ולמרות כל המליצות הנמלצות, הרי כשם שברכת „לשנה הבאה בירושלים“ לא חייבה שום יהודי לנסוע לירושלם לים באמת ובתמים כל ימיה של היהדות, כך גם אין שום מליצה ציונית מחייבת בעצם שום ציוני מן הציונים, וכל הבגידות הגדולות שמגנים ציונים אמתיים ממחנה אחד בציונים אמתיים ממחנות אחרים אינן בגידות כל עיקר, את ציון יכול סוף סוף כל יהודי לשאת גם בלבו באשר הוא שם, כשם שנשאוהו דורות על דורות, ורבבות יהודים, ושינוי בהטעמותיהן של המליצות, בין לצד הקיצוניות בין לצד המתונות, אין בו משום בגידה כלל ועיקר. מליצות אפשר להחליף לבקרים, גם אין בכך כל רע. ואפשר להחליפן גם בידועים, ובכונה החילה, בדרך החכמה, גם דרך הגרורות אחרי המסכות ובחשבון של לאחר-מעשה, בדרך האולת, באשר מליצה אינה מחיבת, ובמדה שהיא מחיבת היא מחיבת למשהו אחר לגמרי ממה שהיא מכריזה עליו. הציונות לא בגדה בעצמה מעולם, גם אין בוגדים בה כל עיקר, ולא היו לעקרונות הממשיים של הציונות נאמנים כל הציונים כולם, עד אחד, מאז ועד עתה. והעקרונות הממשיים של הציונים לא נפגעו מעולם כלל ועיקר בכל תמורות הסיסמאות והמליצות במחנות הציוניים למיניהם. העקרונות הממשיים של הציונות אין בהם להוכיח אלא דבר אחד בלבד: כי כל רצון טוב וכל מאמצי נפש ועוז-רצון וכל מסירות אינם מעלים ואינם מורידים בתחום הזה של המליצה, וכל משחקי-מלים וסיסמאות אינם מעלים ואינם מורידים. הציונות, בכל גלגוליה, תמיד תשאיר נאמנה לעצמה, נצח הפזורה היהודית לא ישקר, שום גבורה אישית לא תועיל, ושום רצון טוב ונאמן לא יועיל, ושום מאמצי-ענק כבירים לא יועילו, במסגרת העולמית של הפזורה היהודית גזון כל מרד לכשלוץ מראש, וכל תחילה נדונה להתנוונות. תחום-הרוח של היהדות — מושחתות בו, סבך הדורות של היהדות אי אפשר להתיר אותו — אותו אפשר רק לחתוך.

כי כל עיקרי האמונה הציוניים הנחות מופת רכות הם מעיקרם. היהודים אינם אומה, ולא היו אומה מתחילת היותם, לא אומה הם אלא עדה, שהויתה היא הפזורה ומולדתה היא הפזורה. והעדה היהודית הזאת יש לה ארץ קודש, כלהרבה עדות, אבל אין לה מולדת, ולא צורך במולדת, ולא רצון במולדת, לא בארץ הזאת כמולדת ולא בשום ארץ זולתה. ועדה אין בכחה על פי עצם טבעה להעמיד תנועת שחרור לאומית, וכל מיני קבוצות של קנאים לוחמים אשר יכולה היא להעמיד מפרק לפרק אין הן תנועות שחרור לאומיות ואין להן שום תכלית לאומית ושום סכני של הצלחה בתכליות לאומיות, מאחר שהן כרוכות בעדה, שכל תכלית לאומית וצרכים לאומיים וחורות לאומיות הם לה בגדר מותרות, אם לא בגדר המיותר.

והציונות, באשר היא תופעה יהודית, תופעה בתחומה של עדה, ודאי וודאי שאי אפשר לה, לה בשום גלגול מן הגלגולים, להיות תנועת שחרור לאומית, ולא תנועה לאומית בכלל, ומהגרים ופליטים ועולירגל אינם אומה, ואי אפשר היה לה מראשיתה, ואי אפשר יהיה

והכרח הגירה וצורך הגירה ורצון הגירה. וההר-
גשה שצריך לברוח, יהיה אפילו לארץ-ישראל,
ואף ההרגשה שמאחר שצריך לברוח מוטב כבר
לארץ-ישראל, — כל אלה אין בהם להקנות
לאדם מולדת ולשוואם ואומה.
והבדיחה הציונית השמה בפי המהגרת היהודית
דית את הטענה על שהביאו אותה „לארץ
שאבות אבותיה לא היו בה“, היא אמת יהודית
גדולה ופשוטה.

הציונות כתחליף

והעברים בארץ, והמדינה הזאת, אינם פועל-
יוצא מן הציונות כלל וכלל. ובין המהגרים
שהגרו לארץ יש מספר זעיר, זעיר מאד, של
בני אדם שעלו שלא בהכרח המסבות, והם
עולי-רגל, בין דתיים בין חילוניים, שעלו לארץ
הקודש היהודית. וגם אלה הם בני אדם שלא
הגרו אלא לאחר שהתמוטט עליהם עולמם
בפזורה, ואם גם רגישים היו למדי, ככל עולי
רגל, והתמוטטות עולמם הרוחני הספיקה להם
כדי להניעם להגירה (כך היו, למשל, הביילויים).

ריקים מלאומיות. ז. א. נעדרי כל אחיזה רוחנית
חברתית, תלושי-עדה בעולם של לאומים.
הציונות נוצרה מראש לשמש תחליף
לצורך הזה, היא נוצרה בחללו של הלב היהודי
המתרוקן, כדי למלא אותו בתחליף, כדי לתת
בו את האפשרות להוסיף לחיות כיהודי בין
הגויים. הבדיחה הציונית הידועה, כהרבה מן
הבדיחות היהודיות המצויות במזוכיזם שלהן,
קלעה היטב אל האמת: הציוני הוא באמת יהודי
אוד המתרים יהודי שני בשביל יהודי
שלישי מהגגר לארץ, והשלישי הזה הריהו
מהגר ככל המהגרים היהודיים לכל ארצות
ההגירה היהודיות המרובות, והוא נאחו בציון
נות גם מטעם חמרי, שבשמה יכול הוא לשנורר
ולקבל תקציבים, ויש בה כדי למלא אצלו גם
צורך נפשי: נעים לו לפליט, למהגר ולמועמד-
הגירה להעמיד פנים של גואל עם ואדם החי
ומת על קדוש השם והעם והאנושיות, ונחמה
יש בכך ותגמול נפשי על שהוקאו מעולמם
הגדול, בין מכרכים, בין מפרברי עיירות, אל
ארץ-מדבר-ועזובה — „ארץ-ישראל
האמתית“, בלשונם.

אבל רובם העצום של המהגרים היהודיים שהגרו
לארץ הזאת, בין ציונים בין שאינם ציונים,
ורובם המכריע של עולי-הרגל האמורים בכללם,
— לא הגרו לארץ הזאת לא בשל הציונות
ולא בהשפעתה, אלא מפני דחף ההגירה היהודית
דית, כשם שהגרו יהודים, בין ציונים בין
שאינם ציונים, לכל ארצות העולם, וכל זמן
שלא נסגרו פתחי ההגירה בשאר ארצות, באמת
לא הגיע לכאן אלא חלק קטן ביותר מגלי
ההגירה היהודית העולמית, בין של ציונים בין
של שאינם ציונים.

ההגירה היהודית היא פרשה בפני עצמה,
והציונות פרשה בפני עצמה, לא בשל ההגירה
הזאת ולא לשם ההגירה הזאת קמה הציונות.
הציונים היו יהודים שיצאו לתרבות הגויים עד
כדי אייכולת למצוא ספוק ביהדות, אבל לא
עד כדי יכולת או רצון לעזובה; או שבקשו
לעזובה ונתקלו בחומה ונפגעו, והללו בקשו
אפוא לצייר לעצמם את היהדות כאומה, כגוי מן
הגויים שבקרבתם הם יושבים, בעולם העומד על
עקרונות-הלאומיות, צורת-תחליף משל עצמם
ללאומיות הגויים הללו שלעומתה נמצאו עומדים

פגישה עם אייזק גייקובס

אל תתנו אף פרוטה!

מאת מ. חצור

איכה נקלע אייזק גייקובס לאותה מסיבה של
החבורה. הוא היה איזה קרוב-משפחה רחוק של
הורי גאולה, שמע שהיא הולכת למסיבה ורצה
לראות „איך הנוער של ישראל מבלה“, איך
ה„סברס“ משתעשעים ביניהם לבין עצמם. הוא היה
ברנש שמנמן כבן ארבעים-וחמש, שבא לעשות
כמה שבועות כתייר ב„איזראאל“, היה לו פר-
צוף חביב למדי, נקי מאותה הבעה של אדישות
יהירה או של סקרנות לגלגנית, הטיפוסית לע-
תים כה קרובות לתיירים הבאים מאמריקה.
הוא נראה מרוצה מאד, גם מעצמו גם מן הח-
בורה, אף על פי שכמעט לא שמו אליו לב,
כשהעיוותי בו מבט או שנים דומה היה עלי
שהוא מגלגל עיניו בהתפעלות. תמהתי, לפי
שלא ראיתי כל סיבה להתפעלות מן החבורה
שלנו, או מאיזה טיפוס אחד מסוים בתוכנו,
ההתפעלות ה„עגלית“ הזאת הרעימתני קצת,
משום-מה; קצת גם בידחה אותי.
אם כן, ספק רגוז ספק מבודח, הרימותי כוסי
לעומתו והסתחתי:
— לחייד!

הוא גיחך, הסמיק מעט, נהנה אולי מכך שמיר-
שהו מגלה בו ענין ומנסה להתקרב אליו, אף
כי אני — חושש אני — לא לכך התכוונתי
תחילה.
— הו — גמגם, — תודה רבה, לחייד אתה!
החוויתי אף אני בכוסי לאות הכרה, הריקונו
כוסותיבו.

— שמי מיכאל, — אמרתי, — מיכאל חצור.
עיניו נטפו ידידות, הוא הניח כוסו וקם מן
הכורסה והושיט ידו:
— שמח להכירך, שמי גייקובס, זאת אומרת
אייזק גייקובס, אתה יכול לקרוא לי אייזק.

צחקנו, הציע:

— שב!

נעניתי, הפטפון החל להשמיע מין זמר-מחול
חדש, זוגות נצמדו בריקוד, נמצאנו פרושים
ושכוחים בקרונות, הוצאתי חפיסת סיגריות
הצעתי לו, אבל הוא הזדרז והושיט לי משלו:
— לא, קח אחת מאלו!

— תודה, אני מבכר את המזרחיות שלי.
תעשן?

הוא גיחך וכדי-שלא-לבייש נטל אחת, שאף
מן העשן, כעכע כלשהו.

— אינך רגיל בהן, מה? — לגלגתי, לא
יכולתי להתאפק.

— לא, אבל הן לא רעות, כלל לא רעות,
באמת.

היה בי חשק משונה לעקוץ בו מעט, אינני
יודע למה.

— מוצא-חן פה בעיניך, נכון? הכל, מה?
דומה שלא חש באבק ההיתול שבדבריי, בעי-
רנות מרובה נענה דאמר:

— הו, כן, אנשים נפלאים, ארץ נפלאה.
— כן, ואיך הבחורים האלה מוצאים חן בעי-
ניך? — שאלתי, מחווה בידי על הרוקדים.

— עצומים, בגילוי-לב אני אומר לך: עצומים
באמת, ה„סברס“ האלה! אתה גם כן „סברה“,
נכון?

— אהמ...
— הנה כך, הרגשתי! ואיזה שם יפה: חצור.

— חצור! באמת יפה!
חיכתני בענוה, הוא המשיך:

— טפוסים נאים, אלה... אתה יודע, כשחוש-
בים שאלה בחורים ובחורות יהודים, „גואיש
בויו אנד גירלד“... אתה יודע, הם נראים כמו

„שקצים“, כמו „גויים“. — כמלחש סוד רכן
והוסיף: — לא נראים יהודים בכלל, משונה,
לא!

תמהתי ושאלתי:

— מה הטוב שבדבר?

— אינך מבין, ודאי, איך תוכל להבין! להיות
יהודי מבלי להיראות יהודי... כי-כן... נעים לר-
אות טפוסים כאלה, דרך-אגב, אתה מדבר יידיש?
— לא.

— זהו!

— מה זהו? ואתה, מדבר?

— אני? כי-כן, למעשה לא, אני אמריקאי
מדור שני, ההורים שלי באו מרוסיה, אצלנו
בבית דיברו הרבה יידיש אבל אני לא מדבר,
מבין, אולי, אבל לא מדבר.

— אם כן מה אתה מתפלא שאני אינני יודע
את השפה הזאת?

— הו, זה דבר אחר, בישראל חשבתי שכל
אחד יודע יידיש, מדברים עברית כמוכן, אבל
יודעים כולם גם יידיש.

— חשבת שהכל פה זה מין „איסט-סייד“ אחד
גדול של ניר-יורק, מה?

הציץ בי כחושש פן פגע בי, חייד כמתנצל:
— הו, לא...

רגע החרשנו מתוך משהו אי-נעימות, חזר
ופתח:

— אתה מיטיב מאוד לדבר אנגלית, איפה
למדת? היית באמריקה?

— לא, אינני מיטיב לדבר אנגלית — אמרתי,
מתברך בלבי בצניעותי, — למדתי פה בארץ.

בית-ספר תיכון, ואחר כך, כל מיני עיסוקים עם
אנגלים, בזמן שהיו פה הצבאות של הבריטים
והאוסטרלים וכל אלה, באמריקה לא הייתי, —

הוספתו. — גם אינני מתכוון להיות שם.
— לא? — שאל כנפעת. — מדוע? נדמה לי
שכל אדם פה בארץ חוזם על ביקור באמריקה.
לפחות ביקור.

— אולי בגלל זה אינני מעונין. משתדל
להיות מקורי.

— הו, — צחק. — אתה מתלוצץ...
אי־האמון שבקולו גירה בי חשק להרגיזו.
להגיד בדיק־א־א־שר־בלבי, אולי אף יותר
מאשר־על־לבי:

— אגיד לך את האמת: פה הרגילו כל־כך את
הצבור לקבל מכם טובות וחסדים עד שאני בכל
אופן, לא רוצה לשמוע עליכם ועל עשרכם, גם
לא לראות את הנסים והנפלאות של ארצך.

— מעניין מאד, — הפטיר אי־שיחי, נכון
מעט.

— כן, — אמרתי. — כבר שמעתי ילד בגן־
ילדים מסביר מדוע קוראים למדינה שלנו
„איזראל“. הוא אמר שזהו צירוף של המלים:
„עזרה לישראל“.

— מצחיק, הרהו. אבל האם אתה רואי דופי
בזה שאתם מקבלים עזרה לכל הדברים הנפי־
לאים שאתם עושים. הרי בכוח עצמכם לא הייתם
יכולים להרים את המשא הכביר הזה. סוף כל
סוף אתם עושים משהו בשביל היהדות של כל
העולם, אתם מקימים מצודה של דמוקרטיה
במזרח התיכון... באמת, כשאני מסתובב פה
בארץ ורואה כל מה שפעלתם במשך ארבע־
חמש שנים... אין שום בושה בזה שאתם מקבלים
עזרה לכך, לא כן?

— לא נעים לי להופיע לפניך כמי שמבקש
להרוס את האשליה שיש לך בדבר ארצי שלי,
אבל...

— כן, אני יודע, — נכנס לתוך דבריו, — יש
לכם קשיים, החיים אפורים, לא קלים. שמעתי על
הבירוקסיה אצלכם ועל הבעיות היומיומיות
המרות שהאזרח נתקל בהן. אבל כל בנייה היא
קשה. אין מקום לראיית־שחורות.

משכתי בכתפי. נטלתי את הבקבוק בידי.
— עוד כוס? — שאלתי.

יצקתי. שתינו.

— יין מצוין יש לכם בישראל.
— כן, זה אחד הדברים הטובים המעטים
שנשארו לנו משלנו.

— הרהו, בחור צעיר, — גיחך. — אתה באמת
מר־נפש.

משכתי בכתפי.

— אגב הגד לי, — הטחתי בו, — יש, לדעתך
איזה סיכוי לכך שיהודי אמריקה יחדלו לשלוח
לנו כסף?

נתמה, זקף גבותיו:
— מה?

— שאלתי אם יש סיכוי לזה שתחדלו פעם
לתמוך בנו?

— אתה, באמת מפתיע אותי, איש צעיר. אתה
רוצה שנניח לכם לגווע ברעב? או שנניח לצר־
באות הערבים להשליך אתכם לים, להרוס את
המדינה היהודית שלנו?

— שלכם?

— בדואי. כולנו יחד. היא שלנו לא־פחות
משהיא שלכם. אינך סבור כך?

— הו, כן אתה צודק בעצם, יש לכם פה יותר
מניות. חמש־מאות, שש־מאות מיליון דולר, אם
אינני טועה. בארבע־חמש שנים. וזה חוץ ממאות
המיליונים שהזרימה לכאן הממשלה שלכם.

— באמת, אל תהיה ציני. — רוגז החל לחל־
חל בנעימת דיבורו ופניו האדימו. — אבל האם
אינך חושב שיש לנו איזה זכויות על הארץ
הזאת?

חזרתי והתרסתי:
— לכו?

— בדואי! אנחנו נתנים כסף מפני שאנו
יודעים שזאת ארץ של כל יהודי ויהודי, בכל
מקום שהוא נמצא שם.

— אני חושב שאתם אנשים מאושרים. —
סיננתי בנחת מבין שני.

— הה, מה כוונתך?
— פשוט מאד, יש לכם זכויות על ארצות־

הברית של אמריקה, המדינה העשירה והחזקה
שבעולם, וגם על מדינת־ישראל, המדינה העניה
והעלובה שבעולם. לי יש זכויות רק על
הראשונה, אם יש לי זכויות בכלל... יש לך שתי
מולדות, ולי בקושי יש אחת...

— אני מתפלא עליך, איש צעיר, — הפטיר
אי־שיחי, בקרירות גוברת והולכת. — בכלל

מצאתי פה בארץ יותר מדי אנשים מרירים.
— צריך לסלוח להם, להבין ולסלוח. כולנו

ילדים מפונקים יותר מדי, במובן ידוע. כשמר־
טירים עלינו כל כך הרבה דברי־מתיקה זמן כה
רב, אין פלא שאנו מרים מדי לפעמים, אתה
מבין?

ברק של סקנות שבי־הבהב בעיניו.
— ככה! מעניין מאד, מבחינה פסיכולוגית.

ככה! ואתה חושב שהתרופה למרירות הזאת
היא שנחלל לתת עזרה למדינה שלכם, מה?

— תרופה מצוינת. אולי התרופה היחידה.
ולא רק למרירות.

~~~~~  
„הסכנה ליהודי רוסיה“ —

### עסק טוב

בתגובה למסע האנטי־יהודי והאנטי־ישראלי של  
הקרמלין הובאו לוועידת הפתיחה של המגבית היהודית  
המאוחדת לשנת 1953 תרומות בסך 14 מיליון ר150  
אלף דולר — שיא ללא תקדים בתולדות המגבית.  
תרומים רבים הגדילו הפעם את תרומותיהם ב־25%  
עד 100% לעומת השנה שעברה.  
(מן העתונות, 17.2.53)

נשיא המגבית המאוחדת, דר. יוסף שוורץ, אמר  
היום כי יהודי אמריקה תורמים עתה בנכונות נפשית  
מיוחדת נוכח הסכנה ליהודים מצד הגוש הסובייטי.  
קהילות רבות מגדילות את מכסותיהן מרצונן הטוב.  
כן מוכנות הן להקציב פחות לצרכיהן המקומיים  
ולהגדיל את חלקה של ישראל לעומה מה שקבלה  
אשתקד.  
(26.2.53)

~~~~~

— מעניין. ויש פה הרבה שחושבים כמוך?
— יש כאלה. בייחוד, אולי, בקרב הצעירים.
ויש הרבה, הרבה מאד שמרגישים כמוני ואינם
חושבים כך. אולי מפני שנגמלו מלחשוב בכלל,
אחרי שספגו מכות רבות כל־כך בראשם.

— מכות?
— מובן, גשם מתמיד כזה של נדבות. נדבות
במטבע ונדבות במחמאות ובמליצות. לא גשם,
זה כבר ברד. והוא מכה כל הזמן בראש, בלי
הפסק. יש כאלה שהברד הקהה את מוחם וכבר
אינם מסוגלים לחשוב, גם אינם מרגישים מאר־

מה. ויש אחרים שכל אגוזי־הברד האלה כבר
פוגעים בהם כמו אבני־קלע, כמו פגזים! כל־
כולם פצע וחבורה והרגשה של כאב ושל עלבון
צורב ושל חימה רותחת. וכן, כמובן, של מרי־
רות, ברשותך האדיבה.

— אתה מתרגש מדי, איש צעיר. אבל נסה
לחשוב באופן אובייקטיבי —

— אני מבקש סליחה. ודאי נוצר, אצלך הרר־
שם שאני מתנפל עליך אישית, אני באמת
מצטער.

— הו, לא. זה בסדר, תמשיך. יש לך דעות
מעניינות.

— תודה, כן, אני נסיתי גם לחשוב באופן
„אובייקטיבי“. ומתוך מחשבה והסתכלות אוב־
ייקטיבית הגעתי למסקנה שהודות לנדבות שלכם
הוקם פה בנין של „חלוקה“. אם אתה יודע למה
אני מתכוון...

— הו, כן, — נענה וצחק. בהברה אשכנזית
הוסיף: — „חלוקה“. כן!

— בנין של „חלוקה“ נוסח קהילות ערי־הקור
דש בארץ־ישראל לפני 100 שנה. „ארץ־קודש“
מודרנית, עם פרלמנט שמתמר להיות מוסד
עליון לכל היהדות־העולמית שלכם ועם טר־
טורים שמצלמים אותם בלי־סוף ועם צי שמפליג
אל מעבר לאטלנטי בשביל לעזור בתעמולה של
„מלווה העצמאות“ (אני קורא לו „מלווה העב־
דות“, ברשותך..). ועם צבא שמוכן אפילו להילחם
ברוסים ובלבד שלא ירפה זרם הנדבות שלכם —
אתה מתכוון למה שאמר אבא אבן בניר
יורק? לא צריך להתרשם מזה יותר מדי. זאת
הצורה לניהול תעמולה אצלנו. זה שום דבר.

— אין זה ודאי כל־כך, אבל ודאי לי בהחלט
שבתמימותכם ובסנטימנטליות שלכם ובכוונותי־
עם

הטובות שלכם עזרתם להקים פה מין בית־
תמחוי, מין „הקדש“ נתעב מאין כמוהו. מין
מוסד של צדקה וצביעות ושחיתות שאין לו
דוגמה ומשל בהיסטוריה, מין כלכלה של טפי־
לות ובלוף ורמאות, מין פח־זבל — תסלח לי על
הביטוי — מין פח זבל של היהדות העולמית,
בית־מחסה לכל זב וצרוע ולכל אומלל וחדל־
אישים בתוכה ולכל נוכל ומתעתע, מין אקלים
של עובש ורקב שמשחית והולך כל חלקה טובה
וכל קומה זקופה וכל יד יוצרת וכל מחשבה
ישרה ונכוחה.

— עד כדי כך, איש צעיר?
— עד כדי כך, ויותר מכך! כמו שצמח חותר

(לעמוד 13)

הולדת היהדות וחבור המקרא

(הרצאה בחוג-נוער)

„רשונם של בני ישראל“

עד לימים לא רחוקים ביותר נפוצה היתה הדעה כי הלשון שבה נכתב המקרא היתה לשר"ם נם המיוחדת של בני-ישראל; חכמים יהודים היו משתבחים בגדולתה של העברית, שבה נתן אלוהים תורה לעמו הנבחר, ומתפארים במעלתה זו ורום-ערכה על שאר הלשונות.

אך במאות האחרונות, וביחוד החל מן המאה שעברה, החלו להתגלות כתובות עבריות, מתחילה בקפריסין ובאייהים, ואח"כ גם לאורך חופי הלבנון, והוכח כי אותה דעה על ייחודם הלשוני של בני-ישראל אין לה על מה שתסמוך. היום ברור לכל מתענין, כי הלשון העברית היתה לשונם של כל העברים הקדמונים, ולא של יושבי יהודה וישראל בלבד. כתבות עברית נחשפות והולכות לא רק בגזר ולכיש, במגידו ובשומרון, אלא גם במואב ובצידון, בגבל ובחמת, באוגרית ובזנג'ירלי, בחדת ובקאראתפה — בעבר-הירדן, בלבנון, בסוריה, מעבר לנהר פרת ובקיליקיה.

בהרבה מהן אנו מגלים את דיוקה של הלשון המקראית הקלאסית, באחרות ניכרות הבדלים קלי-ערך קאלה הנמצאים בתחום המקרא עצמו ובכמה מהן — הבדלים דיאלקטיים, מהם מיו"דים לחבלי-ארץ, אך רובם מסמנים בעיקר הבדלי-תקופות.

כל יודע-עברית יכיר בכתבות אלו את לשונו שלו וישמח לראות כי מלבד המקרא מצויים בידינו היום גם מקורות עבריים אחרים.

אחדות תרבותם של העברים

כתבות אלו חשובות לנו לא רק בגלל הוכיחן את האחדות הלשונית של הארץ, אלא גם בגלל תכנון. כבר לפני עשרות בשנים טענו חוקרים רבים כי יש לבדוק מחדש את המסופר במקרא, בהתחשב עם מה שנודע מתוך הכתבות שנתגלו

שלשלת היחס שלו, עד 20 דורות לפחות, עד לאותם ימי ההוד וההדר של בן-ישי, הגבור העתיק מעולף האגדות אשר לו ניתנה כל הארץ ושליט היה בכל עבר-הנהר. כי אכן במה יכלה יהודה הקטנה להתגדל אם לא בדוד, המלך הקדום, שאיחד רבות מממלכות העברים למלוכה אחת גדולה ורבת-כוח? בצל שמו המפואר מלכו כל צאצאיו, שלטו משפחות הכהנים, והאצילים אשר בירושלים חלמו על חידוש גדולת ביתו. צאצאים קטנים לאב גדול.

אכן, בשום ממלכה מן הממלכות הסמוכות לירושלים לא משלה שושלת אחת במשך ארבע מאות שנים רצופות, ועל כן, מסתבר, היו בני ירושלים הולכים נטווי-גרזן בהרגשת עליונות — וביחוד לאחר שנפלו אותן הממלכות הסמוך כות, ויהודה הנידחת לא נפגעה.

לאחר התדהמה הראשונה שירדה על ההולכי-ים בבבל, התאוששו בכל זאת אחדים מהם, וכדי לשמור על הרגשת הייחוס הקודמת שלהם — שהיתה עיקר בחייהם עד כה — יצרו תאוריה חדשה, לפיה — בניגוד גמור לכל הדעות עד כה — מותר להם לעבוד את יהוה אליהיהם גם על „אדמה טמאה“ זו שנתגלגלו אליה.

לאחר שנים אחדות, משהובאו לבבל עוד כמה מאות מהנשארים בירושלים, ומקדשם חרב — קיבלו עליהם גם הם את הרעיון החדש הזה, אכן, בלעדיו היו נהפכים כל אלה מאצילים רמי-יחס למשפחות אדם פשוטות וחסרות יחוס בארץ מושבם החדשה.

כאן, כמדומה, ראשיתו של המונותיאזם ה"מופשט, כאן ראשיתה של העדה הדתית המת-בדלת לא בשל לשונה או מוצאה — כי אם בעיקר בשל השקפותיה הרוחניות.

וגדולה מזו, עדת-בני-הגולה הזאת, שהתי-אוריה שלה לא יכלה להתקבל אפילו על לב תושבי ירושלים (שהמשיכה כמובן, באותם המנהגים והאמונות מלשעבר), החלה לראות בעצמה כת שנועדה לה שליחות, כת שבסופו של דבר היא העתידה לזכות ב„אדמת ישראל“, ולא דווקא אותו „עם-הארץ“ הנשאר ביהודה, הכורמים והיוגבים הגסים הללו, בני דלת-העם, הבורים שאין להם כל יחוס-אבות. שליחותם היא לבוא אל „ארץ-הקדש“, אל יהודה, ולהסיר את כל תועבותיה ואת כל שיקוציה ממנה.

קורותיה של עדה זו ידועות לנו יפה-יפה, לא עברו עשרות שנים רבות ומלכי-הסד נדיבים האירו פניהם לעדת בני-הגולה ועזרום, בצווי-מלכות ובכסף, למלא את השליחות אשר נטלו על עצמם, ואכן, באו רבים מבני-העדה אל ירושלים והקימו בה לעצמם מזבח והיכל, פרשת מנהגם שם, ואשר השיבו ריקם את פני יושבי הארץ המבקשים לתת להם יד, ו„המעל הנורא“ אשר מעלו בהתערב זרע הקודש בעמי-הארצות — הלא הם כתובים על ספר עזרא ונחמיה. אכן ראש מפעליה של „עדת בני הגולה“ הוא ספר ההיסטוריה אשר חיברה, ספר אשר היה הכרח של התקופה.

בארצות הקדם, היום, עם ריבוי הכתבות העבריות, יש אמנם לראות כי מלבד ערכן העצמי שופכות רבות מהן אור חדש על כמה וכמה בעיות במקרא שלא הובנו כל צרכן, אור חדש זה עשוי לשנות תכלית שינוי את ידיעותינו, השאובות בעיקר מן המקרא, על התרבות הקדומה ועל הדת בישראל.

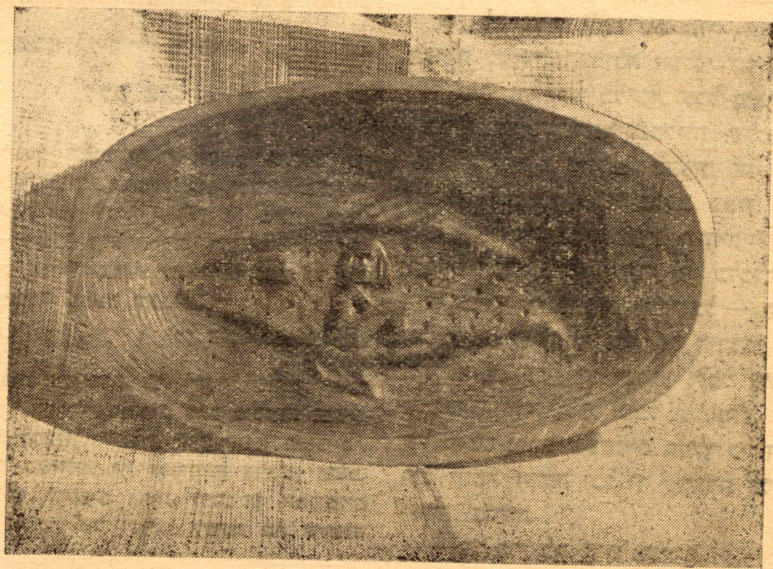
בהסתמך על מחקרים של טובי החוקרים החדשים אפשר היום לומר במוחלט כי עד תקרי פת מלכיה האחרונים של יהודה היו לא רק הלשון, אלא גם האמונות, הפולחן והמנהגים הדתיים משותפים לכל העברים, ובכללם יהודה וישראל.*

אחת היתה המיתולוגיה, ששרידיה משוקעים במקומות רבים במקרא, ואשר חלקים נכבדים ממנה החלו להיגלות, למשל, בכתבי-אוגרית; אחת היתה מערכת הקרבנות, על סוגיה השונים וחלקי-הכהנים — כמנוסח בפרטות בספר ויקרא — אשר שרידים מחוקיה נמצאו ב„תעריף הקרבנות“ מרסל ומקרת-חדשה; אחד היה הטכס האכזר שתבע קרבן-בכורות לאלוהים, כמסופר בפסוקים רבים בדברי נביאים וכתובות במקרא, וכנזכר בכתבות רבות; ואחת היתה ההשקפה כי בין האלים הגדולים, אלוהי כל הארץ, מצויים גם אלים מקומיים, אל אל ועמו המיוחד לו.

ארץ-העברים אחידה היתה אפוא לא רק בל-שונה, אלא אף באמונתה ובדתה, אך מדוע זה מנסה המקרא לתאר לנו את התהום הפעורה, כביכול, בין בני-יהודה לבין שאר שבטי העברים?

הולדת היהדות

בשנת 597 לפה"ס הודה יהויכין ממלך ביהודה, והועבר — עם עוד כמה אלפים מאצילי יהודה — לארץ בבל, קרוב לודאי שאיש-איש מן הגולים הללו יכול היה לחזור בגאוה על

יונה במעי הדג (עץ)

ר. להמן.

* ראה למשל, טור-סיני, „מלך ושרים“, — הלשון והספר א' 6'—10'.

באותם הימים, ואף הרבה ימים אחרי-כן — לתלות את הספרים שכתבו באנשי-קדם, וליחסם לנביאים גדולים, למלכים אדירים ולאנשי-השם אשר מעולם.

וקהל בני-יהודה היורדים מצרימה אחרי רצח גדליהו בן אחיקם מוסרים עדות תמימה על האמונה ועל דרכי עבודת האלוהים גם בת-קופה מאוחרת יותר:

עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא מפיו לקטר למלכת השמים והסיך לה נסכים כאשר עשינו אנחנו ואבותינו, מלכינו ושרינו בערי יהודה ובחוצות ירושלים ונשבע להם ונהיה טובים ורעה לא ראינו.

אף מעצם הערות-ההסבר המלוות את סיפורי-המאורעות רואים אנו כי בכל תקופת השופטים והמלכים עשו בני-ישראל תמיד, את הרע בעיני יהוה, עבדו כל הימים את הבעלים ואת הד-עשתרות, בנו להם במות ומצבות ואשרים, ואפילו בימי מלכים שלדעת כותבי-הספר עשו "הישר בעיני יהוה" היו העם "מוזכחים ומ-קטרים בבמות". והמעין ימצא דוגמות לרוב, השקפתם של הכותבים, מעדת-בני-הגולה, היא הבאה כאן לידי ביטוי. בעיניהם היתה עבודת אלוהים זאת רעה. דמותו החדשה של יהוה, שנוצרה בקרב עדת-בני-הגולה בבבל, היא שהתנגדה, כביכול, לעבודת האלוהים העתיקה שהיתה נהוגה בתקופת השופטים והמלכים — בישראל וביחודה כמו בכל מדינות עממי-עבר. בני הגולה ניסו לקרוע צלע מן האומה העברית העתיקה ולקרום עליה רקמה דמיונית ומסולפת של גוף והיסטוריה בפני עצמם, כדי "להוכיח" שתנועתם החדשה, היהדות, עתיקה היא לימים — ושמאז ומעולם היו בני יהודה נבדלים במהותם ובתרבות-חייהם מכל הסובב אותם. נסיון זה אינו עומד בפני הבקורת.

ספר המקרא אשר בידינו איננו אפוא לקט מקורות תמים. המוסר אם רוח התקופה שעליה הוא מספר, אלא ספר היסטוריה מכוונת, המוסר את רוח התקופה של הכותבים, ונכתב מתוך מגמה ברורה, וכדי להוכיח כי צאצאי האצולה הרמה של ממלכת יהודה חייבים להתבדל מעל עם-הארץ, באשר הם הם יורשיו האמיתיים של אברהם, בחיר-אלוהים הראשון (הם לעומת עם-הארץ — כמו יצחק לעומת ישמעאל, יעקב לעומת עשוי, יהודה לעומת ישראל). ומדעתנו את מטרת הספר ייקל עלינו גם לקבוע מה ממנו אפשר לקבל כעדות היסטורית נאמנה, ואל מה יש להתיחס כאל יצור דמיונם של הכותבים.

הדים מן המקרא

אכן הדים מן האמונות ואורח-החיים המשותפים לכל בני-עבר מגיעים אלינו בב-הירות גם מתוך ספר המקרא הערוך עצמו. יפתח הגלעדי, למשל, יודע כי הארץ ניתנה לעמים היושבים בה ולא-לוהיהם, וכל אלוה, אדון ובעל לנחלתו, יקום להגן על בני-עמו מפני המתנפלים עליהם. יהוה וכמוש שווי-זכויות הם — כל אחד ביחס לארצו. כך, הנמלט מחמת שאול הנווד בארצות, מקלל את בני-האדם אשר גירשוהו מן הארץ, שכן בגירוש זה הרי הם כאומרים לו "לך עבוד אלוהים אחרים" — אלוהי הארץ שאליה יגיע.

בני התקופה היא, שבה היתה האמונה באלוהים חלק בלתי-נפרד מן החיים, חייבים היו להאמין שהבחירה שבחר בהם בורא הד-עולם ומנהיגו, אשר ממנה ובה "מוכחת" על-ינותם על כל גויי-הארצות הסובבים אותם — שבחירה זו איננה חדשה ומקריה, אלא עתיקה היא, ותחילתה בימי אברהם, בשחר תולדות האדם. ועדת בני-הגולה חייבת היתה להאמין גם כי ההתבדלות והתהום הנפערת בינה לבין "עם-הארץ" — אף אלו עתיקות הן לימים, ותחילתן נעוצה בתקופת בראשית, בעת שהיה אברהם העברי עומד בעבר האחד וכל העולם בעבר השני (כמאמר יהודי ידוע על השם "עברי"), מאחר שהוא ושאר "אבותיה הקדמונים של היהדות" נבדלים היו במהותם, בהכרתם וב-אורח-חייהם מכל גויי הארצות. לעריכת ספר כזה, שיחדיר בלב כל את האמונות הללו, נתנו ראשי העדה את דעתם. ביד-חרוצים נלקטו המקורות העתיקים, כתבי נביאים וסופרי-מלכות, קטעי-ספרים רבי-שנים הועלו מגנוזהם, ובכבוד-ראש הוחלה עבודת הלימוד והעריכה. לאט לאט בוררו מתוך כל החומר הספרותי אותם הקטעים שמתאימים היו יותר לרעיון הבחירה, ומתוך ספרי-הימים נערך לקט מכוון של מאורעות, שסודרו, נערכו ופורשו — בכתב, ובגוף העתקות הלקט — ע"פ אותו רעיון עצמו. חסרים אנו פרטים מדויקים על תהליך עריכה זה, שהרי העורכים לא היו מעונינים לספר כי הם-הם שטיפלו במקורות העתיקים עד הגיעם למצב שהגיעו. להיפך, אותם העורכים וכותבי-ההיסטוריה-מחדש השתדלו — כדרך המקובלת

שירי אהבה מצריים קדמונים

I
ראשית שיר-החן בהם תלבב אחותך
שאהבה-נפשך כעלותה מאפר:

אחי שאהבה-נפשי
לבי מבקש אהבתך
כל אשר חוללת:
אגידה, "ראה מה זאת עשיתי!"
הנה זה טמנתי פח במוידי
בידי פתיוני וחרמי:
כל צפרי פוט יורדות ארץ-מצרים
טוכות במור:
באה הראשונה ותקח תולעתי:
מארץ פוט ניחוחה
צפרניה תטופנה אהלול:
מה-אחפץ כי יחד נשלחן
אך אתה עמדי ואין-עוד —
אשמיעך
קריאת
הסוכה במור:
מה-טוב ומה-נעים
כי תהי עמדי
בטמני הפח:
אכן אין טוב מצאת השדה
אל אהוב ורע:

II
קול הדרור דובר ואומר,
"הארץ אורה — אל אן פעמיך?"
אל תפריעיני, הצפור:
את אחי מצאתי בערשי
ולבבי רינה
כי הגיד לי:
"לא ארחק,
ידי בידך
אתהלכה-לי
והייתי עמך בכל נאות-עדן":

מעלמות ירוממני
לא ידאיב לבי:

III
אהבת אחותי מנגד
בינותינו נהר
וברדודות שוחר תנין:
אך כי אָרדה המים
אחצה עד-מותן
גדול לבי על הנהר
גליו לרגלי כקרקע:
אהבתה היא תייצבני
קסם יהלוך יומם:
כי אראה בבוא אחותי
יחיל לבי
אפרוש זרועותי לחבקה
כי תבואני הבת:

תרגום: י. ע.

תרבות, זמן, מקום

באיו דרך נקבל מן העולם העתיק (בכלל, והעברי בפרט) כל מה שהוא יכול לתת לנו?

לשון, ספרות, אמנות

אלשון האכדית בתקופתה הקלסית ידועה עתה לאנשי המדע במידה המאפשרת את לימודה (בתעתיק המקובל באותיות לטיניות) בארבע המחלקות העליונות של ביה"ס התיכון. לשון זו צריכה, לדעתי, למלא במסגרת הלימודים אותו תפקיד שממלאות עד היום הרומית והיוונית בבית-הספר האירופי, משום שבסופו של דבר הרי היחס שבינה לבין התרבות העברית הקדומה הנו במידה רבה כחיס שבין שתי השפות הקלסיות לתרבות המערב. אדם היודע שפה זו (ולימודה אינו קשה, ביחוד לתלמיד ששפת-אמו שמית) יש בידו מפתח לרבים מנכסי תרבות המזרח הקדמון, שרובה מצוי בתעתיק לטיני ואפשר, כמובן, גם להוציאה בארץ. כמו כן יש לתת אפשרות-בחירה לתלמידי בית הספר התיכון ללמוד אחת מן השפות הקלסיות או את שתיהן.

מתרגומים לא תצא טובה רבה. ספרות עתיקה ניתנת להיתרגם בשתי דרכים: תרגום מלולי ותרגום חפשי ביותר. הראשון טוב לצרכי הקירה והשוואה, אך אינו משקף את גדולתה ואת רוחה המקורית של היצירה. תרגום המין השני הוא "עלילות גלגמש" של ש. טשרניחובסקי. לשונו יפה מאוד, ואנו חשים בו הרבה מרוח המקור — כותב הדברים האלה זוכר עד היום את הרושם שעשתה עליו קריאתו בגיל שבע או שמונה, ללא כל "תעמולה כנענית" — אך בכל זאת אין התמצאות המתרגם ברקעו של האפוס מספיקת, מהגם שלא תורגם מן המקור: לעתים רחוקות יימצא מתרגם שהוא גם חוקר-קדמוניות גם משורר (כא. האוסמן האנגלי, משורר ופרוי פיסור לרומית), ולפיכך עדיפה מכל קריאת המקור. העדר תרגום ספרותי משובח הוא, אגב, אחת הסיבות לדעה המקובלת במערב כי המקרא (שדורות רבים עסקו בתרגומו בלי לאות) הוא שיא ההשג הספרותי של העולם הקדמון. "עלילות גלגמש" אינן נופלות בערכן הספרותי המוחלט מספר ישעיהו ויש ערך אנושי-מוסרי ל"בשורת השלום" האוגריתית כלנבואה, והיה באחרית הימים. (ובכלל אין אפשרות להעניק "פרס ראשון" לאחת מן היצירות הללו).

אשר לספרות העברית העתיקה, שכמות לא-מבוטלת ממנה ידועה לנו עתה מלוחות אוגרית, יש להוציא לאור את החלקים הברורים והמחזוריים ביותר בשיטה המצויינת שנקט הפרופ' קאסוטו המנוח; הטור המנוקד שבלשון ימינו ישמש חומר-הלימוד העיקרי. אך כבר בשתי המחלקות העליונות כדאי להביא לפני התלמידים קצת מן הבעיות הקשורות בקריאת המקור הבלתי-מנוקד.

מתוך כך יכולים אנו לצייר לנו, בקיום כלליים, את הסכימה הבאה של מערכת שעות שבועית לתלמיד המחלקה השביעית, למשל (מגמה המניסיתית):

תורת הלשון העברית, חיבור	2 שעות
ספרות עברית עתיקה (כולל מקרא)	4 "
לשון אכדית	3 "
ידיעת הארץ ודברי ימיה	3 "
היסטוריה כללית	3 "
מתמטיקה	4 "
כימיה, פיסיקה או ביולוגיה (לבחירה)	3 "
אנגלית (או לשון זרה אחרת)	4 "
ספרות כללית ועברית חדשה	3 "
מקצוע נוסף לבחירה: מדע החברה, פסיכולוגיה, תולדות האמנות, מדע מדויק נוסף או שפה נוספת (עתיקה או חדשה)	3 "
ספורט	2 "
	34 "

הערים, ויש להוציא ספרים ובהם תצלומים משור-בחים של היצירות האמורות בצירוף הסברים נאותים. לרוב צערנו כמעט ואין בידנו דוגמות של היצירה המוסיקלית בת אותה תקופה, ועלינו לשאוב את ידיעתנו עליה (או, ליתר דיוק, את השערותינו) מצאצאיה הקרובים ביותר — דוגמת הזמירות הדתיות הנוצריות.

והריני להזכיר לקורא שנית את מה שנאמר קודם, כי אין בידנו לדעת מראש את השפעתם של הדברים האלה עלינו ואף לא לנסות לכוונה. יש להאמין כי הדינאמיות של חיינו המודרניים תמנע, מצד אחד, הוצרות ארכאיות עקר, וכי מצד אחר ימצאו הדברים האלה, החשובים והנחוצים, את מקומם הנכון.

חגים

איני מתיימר שיש בידנו לעמוד כאן על כל הבעיות הקשורות בתרבות-החיים העתיקה שלנו. אולם בעיית החגים, הקשורה מצד אחד בשטחים מעשיים ביותר של אורח-חיינו ומצד אחר בדברים שדנו בהם עתה, היא דוגמה אפיינית לצורך הדחוף בשינוי-ערכים יסודי.

נהוגים אצלנו, פרט לשבתות, בין 30 ל-40 ימי חג, המתחלקים לארבעה סוגים:

- א. יום העצמאות.
- ב. חגים קדומים בעלי שכבת-על יהודית-דתית: ראש-השנה, סוכות, פסח, חג הביכורים.
- ג. חגים יהודיים מאוחרים (אם כי גם ביסודם של אלה ניתן להכיר במעורפל תכנים קדומים

כנורכם לא ישיר בשירים...

השיר הבא, בחתימת יוסף מ., הופיע לתמהנתנו הרבה באחד הגליונות האחרונים של "במעלה", עתונה של הסתדרות הנוער העובד. הצנזורה הציונית של "במעלה" פסחה משום-מה על השיר הזה, שמצד תכנו הוא ראוי למקום של כבוד במה "אלף" למשל...

כנורכם לא ישיר בשירים, הבכיה הצרודה במעיו.
כנורכם כמותכם הוא זקן, וימיו לא ירבו מימיכם.
כאן השמש קופחת מדי זורים השמים איך-עב,
ושמי-עב — לגשמי-נדבה, לא קודרים עגומים כשמיכם.

כאן הקצב מהיר הוא מדי למיתרי-הכנור הרפויים,
מה נלעג הוא טלטול הפילים בחולל על צוקים אילות.
כאן משתה חתנים מתגברים לנשות מות — לכן כה שנואים
מיתריכם, ששלדי המתים מרקידים מקברים לעלות.

כנורכם, גם אתם, אומללים, נדחקים לקרנות הרחובות,
וגם הוא גם פניכם הדלים לא יעירו שירה בלבבות;
רק הקול הצורם והזר יש יפנה זוג עינים כבות:
הוי, כנור הגלות הישן — רק מכשיר לקבוץ נדבות...

נא נסרו עוד, נסרו בכנור, עד לכלות כחכם ולמלאות
ימיכם — וריקים ותשושים ואין כל תגועו נשכחים.
קבצנים כאן אינם נולדים, תחת אור אלה שמי-סגולות,
ומדור החרות גם אחד את ידו לא יפשוט בדרכים.

יוסף מ.

* ר' "אלף" יח.

יותר): חנוכה, פורים, ל"ג בעומר והצומות למיניהם.

ד. ט"ו בשבט, שהגו שם בלבד במדרש היהודי ובארץ התפתח באחרונה התפתחות חדשה לגמרי. עלינו לזכור שברוב ארצות-התרבות החגים הם דתיים ברובם — נוצריים, מוסלמיים וכו'. בארצות הנוצריות, שברובן היתה הדת גמישה עד כדי להסתגל במידה ניכרת, לצרכי הזמן, משמשים החגים העיקריים, כחג-המולד, מקור לסיפוק רוחני ותרבותי לבלתי-מאמין כלמאמין. בישראל קיים מצב אחר, הדומה, אגב, בהרבה למצב בארצות האסלאם, "עווי" אומר (בשוטים ובקריבים, ע' 239): "אנחנו ילידי הארץ אין לנו קשר לכל החגים האחרים, והם נראים לנו קצת רחוקים. רק חג העצמאות נראה קרוב ומובן". לדעתי הגוים מעט. יש לו, לנוער שלנו, יחס אל החגים האלה, הם מביאים אתם ימי-חופש, וכמו כן, כדברי הזמר הידוע, "בגדי-חג, סעודת-חג, יין, מצות, וגם דג" (הכוונה לפסח). חנוכה הוא, כידוע, חג שבו אוכלים לביבות, משחקים בסביבון ומקבלים דמי-חנוכה, בפורים מתחפשים, יורים באקדחים ומרעשים ברעשנים; ואף על פי שהתוכן היהודי-הדתי של חגים אלה שגור היטב על-פיהם של הילדים בשעת מסיבות וכדומה, לעתים נדירות מאד נראה אותם מכני-סים אותו למשחקים באין מורה או מדריך מעוררם לכך (וידוע שילדים בני עמים אחרים עושים כך בגבוריהם הלאומיים האמתיים).

באדם הצעיר והמבוגר כאחד מצויה אותה כמיהה לחגיגות, לטכס, לתפארת, הממלאת מקום

חשוב כל-כך ביצירת כל תרבות. החגים היהודיים מטעימים את האדם העברי החדש משהו מכל אלה, — מעט, משום שצורתם החיצונית בימינו מצטיינת בחוסר טעם ותרבות, — וככל טעימה בלתי-מספקת היא גורמת להגברת התאבון.

חסרון זה מופר גם על-ידי רבים ממגיני היהדות, הטוענים שאכן "נתאבנה" הדת ויש לחצצה מקפאונה ולפתחה בהתאם לתנאי הזמן, אך אנו איננו יכולים לקבל פתרון זה, וראשית כל, משום שלא כנצרות היהדות, טבעיהן של השנים שונים בהחלט, והיהדות, ותהיה "דינא-מית" ככל שתהיה, לא תסכים לעולם לתפוס כאן אותו מקום שתופסת עתה הנצרות בארצות הנאורות ביותר.

שנית, הלאום העברי הכרח הוא שיכלול אנשים יהודיים, נוצריים, מוסלמיים או בני דתות אחרות, וכן בלתי-מאמינים; ואין אנו יכולים לאכוף את חגי היהודים על כל אלה.

* * *

יש שהיו אומרים: אם כן, יחוג לו כל אחד את חגי דתו וישבות בהם או יפלה אותם כרצונו, וחסל. אך גם דרך זו לא תחלצנו מן המיצר. מה יהיה על שאינם-מאמינים, שכמותם ודאי לא תהיה מבוטלת? איך תבוא שאיפתם לחגיגות ולפאר על סיפוקה? באיזה ימים ייסגרו משרדי הממשלה והרשויות, מתי יהיו ימי-החופש בבתי-הספר שאינם-דתיים? איזה ימים ינוצלו לפעולות שעשוע, ספורט, בידור ותרבות נרחבים בקרב העם והנוער בכללם?

אני סבור שאין דרך אלא לקבוע לכך מערכת חגים כללית, נפרדת מן המערכות הדתיות, ולהשתמש לשם כך, לשם נוחות בלבד, בתאריכים של החגים היהודיים. אך תכנם של חגים אלה צריך שיהיה חילוני עד כדי לאפשר לאדם אדוק בדת אחרת לקחת בהם חלק ללא נקיפת לב. חגים אלה (וכן יום-מנוחה שבועי) יהיו ימי-שבתון למשרדי הממשלה והרשויות, למוסדות-החינוך שאינם-דתיים, ולכל אדם אחר שיבחר בכך.

הבעיה הקשה ביותר הנה, כמוכח, בעיית התוכן. באשר לחג כט"ו בשבט לא יקשה לחשוב לתאר לעצמו, לפחות, את הכיוון החדש, והרי התחלות-מה, דלות למדי, נעשו בכיוון זה. גם חגים כפסח (= חג האביב), סוכות (= חג האסיף) ושבועות (= חג הביכורים) קיבלו בקיבוצים אחדים צורה נאה יותר מבמקומות אחרים. בקשר ליתר החגים לא נעשה כמעט מאומה. קל מאוד להר-כיב ועדות לתרבות, לחבר מסכות, לערוך טכסים חוזרים. מרגע שאדם אומר לעצמו: "הריני ניגש ליצור תרבות", או אפילו "חייב אני שתהיה לי תרבות", פותחים סיכוייו ליצור משהו בעל-ערך, וניתן לאמור "ברבות ועדות-לתרבות, תמעט תרבות". קל מאד — ורע מאד — לבצע רציון נליוציה של חגים. זאת עשו כמה מתקנים בקבוצי "השומר הצעיר", ולפיכך יצאו מתחת ידם דברים משעממים כל-כך. תכנו של החג צריך שיהיה לו קשר לחיי האדם החוגג אותו, אך לא רק לחלקים הרציונליים שבחיינו, וכדי ליצור את התוכן החדש בהתאם לכך דרושים לא ועדות-לתרבות אלא אנשים גדולים, גדולי-חזון וגדולי-שירה.

יצחק שלו

גם שאול בנביאים

מאת גימל

מובנת. ראיתי שי. שלו כועס עליה מאד על זו. מפני היותה "בלתי-מובנת", אמר. באשר היא בלתי-מובנת אתה נמצא למד שאין בה כלל משום שירה. רק תענועים לאחז-עניינותימים. לחם קלוקל". כך, או בערך כך, היו הדברים היתה זו קריאה תקיפה לשוב אל הפשטות, אל הבהירות בשירה. גם נרמז בעונה כי לא פסו עוד מן הארץ משוררים נאמנים לפשטות הטובה, ממשיכי המסורת הקלאסית הגדולה שתחילתה בנביא-ישראל ואחריה היתה — עד לא-מכבר — בחיים נחמן ביאליק. גם הוגד דבר-מה על מעלתה של "הזמנה סוציאליזם", על חובת המשורר לכתוב במישרים אל המון-העם ולמענו.

אמרת בלבי: הנה זה טוב. הנה זה אדם שהרצאתו ושירו, שוויים, אפן-לי, אפוא, אל ספר שיריו, אריה אם גם שם תפרח הפשטות באפי-הרוזים כמו ב"שיר הנערים הכמהים" הלזה, כמו בהרצאה הזאת על "שירה בלתי-מובנת". נטלתי, אפוא, את הספר, "אוחזת ענף השקד" (*). קראתי גם קרוא, את כולו. ולא נתאכזבתי.

*

ראיתי כי יש בספר 182 עמודים ובהם שבעים ושנים שירי החלוקה לשבעה מדורים. המדורים מוגדרים היטב מצד ענינים וצירים וחציצה ברורה בין האחד למשנהו, ערוגות סדורות-למשעי. בהיר, פשוט.

(* יצחק שלו: אוחזת ענף השקד, הוצאת אגודת הסופרים העברים, דביר, 1951.

מותו. נראה גם שאין כל תכלית של ממש ל"מעש" הזה:

נעברה אל מצב-האויב במקום איש לא עבר... נהלוס, נפצח כותל או ראש — נעשה נא דברו / "נעשה נא דבר", משהו. ככה-סתם. כדי להיות (עוד פעם) "גברים". או אפילו רק כדי שיוכלו ה"עושים" לחזור אחר כך ולעשות רושם על המטה-איון ועל הנוח להתרשם:

עד נשוב אל עירנו קשחים כשבים מגרודם ונספר הדברים לנערים אשר לא ידעום, על" כוס ועשן, בקול גא וצרוד וזעום...

אם כן, לא ברור היה כאן כלל מה טעם המעשים אשר ייעשו, אם ייעשו (תנאי לכך, שוב, דחיפה חיצונית מוגדרת — הופעתו של מנהיג: "לוא על כן חליינו רפא, הוא אתה, הבריא / במשנתו הופע, קברניט מרירי, אכזרי / הובילנו לכל שתוביל ונהי אחרך רצים... / למחוז חפצך, כי אבדנו מחוד-הפצים); לא ברור היה מה טיבם ומה תכליתם של אלה, אבל הואר פה מוחשית באיזה אמצעים, באיזה "אפקטים", יעשו רושם אותם אנשי-המעש בחזירתם מערפילי פעלם...

*

לערך באותה עת קראתי בשבועון אחד רשימה אחת, פרי עטו של אותו יצחק שלו. כתוב היה שזאת הרצאה ששודרה ב"קול-ישראל", בשעה לספורות של בוקר-שבת, דובר שם על "שירה בלתי-

בא לידי עתון של סטודנטים. חדש. לא המשך לזה שהופיע לפני שנה ולא לההוא שהופיע לפני שנתיים. עכשו שמו "אשכול". כתוב היה בשעריו שזה גליון מס. 1 ויצא ב"1 בפברואר 1953.

בהבלטה, כמין מוטו, בא בעתון זה שיר מנוקד-שמו "שיר נערים כמהים" ומנין שורותיו שלושים וחתום תחתיו שם מחברו: יצחק שלו, גם נאמר בסוגריים כי תחילה נדפס השיר ב"הארץ". לאחר שקראתיו ב"אשכול" זכרתי לי אכן ראיתי ב"הארץ". התוכן היה מסוג מה שקוראים "חזק", החריזה היתה טובה. המלים היו נמרצות מאד.

עם קריאה ראשונה דומה היה עלי שהתרשמתי. דומה היה כי הכותב קורא את בני הנוער למרי, למרד, למעש, לקרב, כי לבו מר עליו, בגלל המצב. אמרתי בלבי: אל-נכון משום כך בחרו הס-טודנטים מוציא העתון להעתיקו אל דפיהם, לתתו כעין מוטו. אף על פי כן התקשיתי להאמין, משום מה, לא רק משום שכבר היו שקדמוהו בקריאת גרי שירית אל הנוער.

חזרתי וקראתי בו. כיון שכך ראיתי שאין הענין נורא כל-כך. ראיתי שאין הכותב קורא אותנו אל המעש אלא קורא הוא את המעש אלינו:

המעש! דפוק דלתותינו ופרוץ הקרשים, הקפיצנו על רגל כצו, נחוצים וקשים, טלטלת גברים טלטלנו. היינו נשרים.

אין הוא מתכוון אפוא לקום ולעשות, ולוא גם על-דרך-השיר בלבד. מוחיל הוא, לדבריו, לאיזו דחיפה חיצונית תשיב את "כותהגבר" לו ולשכ-

המדור הראשון ענינו ירושלים העיר, עירו של יצחק שלו. בה נולד, נתגדל ופעל. כפי שאנו למדים מן השירים. בה חלם ונאבק, דאב ואהב, אותה אהב. השיר הראשון, "קול אומר", מסביר לנו את זיקתה המיוחדת של שירת י. שלו לירושלים:

קול אומר: קום ושיר.
ואשאל: למי אשיר?
וישנה: שיר לעיר מלכותי.
ואכרע: אדוני ואבי,
מה אשיר וזא שר הלוי?
וישלב:
את אשר בכליך תבאו

מעשה בנספך יהודי

ב"ידיעות אחרונות" כתב ה. ר. ב' 2.3.53 בכותרת "המחזה שהקסים":

... עוד לא נהנית בתיאטרונים תל-אביב כמו הפעם כשראיתי את "המעשה בנספך". רק מעטים חושבים בענין הנדון יד ידי ד"ר גמזו ומלכין. וזה טוב. זהו אות כבוד בשבילנו. כי הבריחה מהיהדות, המתבטאת בבריחה אל האנגליה ובאנגליה, ואל הצרפתית בצרפת, יש שהיא מתבטאת לעתים גם בבריחה אל... העברית בארצנו. כן, עברית כאמי צעי של התבוללות! וכשהו בא מקבל הדבר צורה מורה של התרחקות מההווי היהודי כפי שהוא היה קיים עד עכשו. ואז סובל גם מי שמוכיר כאן את גולדן פאדן...

אך בל להם, למציגים, להתוכח על הבמות הצבוריות עם מבקרים. ימישכו נא בעבודתם — ויבורכו! כי עדיין יש לנו גם יהודים יהודיים במידה מספקת בארץ.

ואילו בעתון היהודי-הישראלי "לעצמנו נייעם" (מיום 5.3.53) כותב אחד יצחק פאנאנך מאמר בכותרת, גולדפאדן והכנ" עניות, ואומר בתוך השאר:

עם כל מיעוט מספרם של החברים הפ' עיליכ בתנועה הכנענית, אין לזלזל בשום פנים בהשפעת תורתה, לא על הנוער בל בד כי אם עוד יותר על הפרחתות התרבותית של מעצבי-התרבות, המתפקעים מרוב שנאה לכל אשר יצרה הגלות.

סופר עברי שנאה לכל אשר יצרה הגלות קה, כמוכן, אמר לי פעם בבת-צחוק: "עליך לדעת שבכל סופר עברי שני טמון, כנעני, שמחצית המשוררים, המספרים והפובליציסטים העבריים — נושאים ורוי קמיה של ארץ-ישראל הרוחנית — שוני אים תכלית-שנאה לא רק את הלשון היהודית אלא גם את הרוח היהודית.

גם קצרה-הרואי יוכל לראות לאן דרך זו מוליכה. ובאור זה הנקל לצייר בדמיון את ה"יהדות" הארצישראלית של המחזר הכנעני.

כל זה כלפי מה?

כלפי הצגת גולדפאדן ב"הבימה", שהר עישה את הצבוריות, לאמור — את הצבוריות ה"כנענית". — — — דם מלכין וד"ר חיים גמזו הם הלוחמים האמיצים לקיומה העדין של אומת-הכנענים...

לאחר דרישה זה עם אלוהי ציון, בודק י. שלו בכליו ורואה "והנה במ מעט/מעיר ומעצב אורה...". הוא "נמלא אהבה", ואז, "בטרם ישיר", הוא "נופל" ומבקש מרבון-העולמים שיברך את שירו! מיד — ראה זה פלא! — בקשתו מתמלאת והשיר ברוך ומבורך:

ותישר הנוצה בידי
ואשירה בכל מאודי
ויהי קול:
גם בך ברכתיהו. עבדי!

מכאן אנו עוברים אל השירים הבאים במדור ירושלמי זה. ב"סימפוזיה ירושלמית" ארוכה, ובכמה שירים קצרים יותר, מראה י. שלו את קרבתו האינטימית לירושלים, את ידיעתו בהווי ובנוף ובאקלים ובטופוגרפיה של העיר, משפיע עלינו שלל היאורים פלסטיים — משהו דוגמת האידיליות ה"נפלאות של שאול צ'רניכובסקי המנוח. גם הומור מבצבץ פה ושם (כבתיאור הזוג ה"מחבב ילדים, כי הללו קולעים אבנים בשמשות ומהם פרנסה"). גם פרטים אישיים על הכותב ניתנים לנו אגב-שירה: נמצאנו למדים שהגו בן עשרים-ושמונה או מעין כך, שהוא נשוי ועם אשתו הוא הולך לעתים לשוק מהנהג-היהודה ("בן עשרים ושמונה, — ואיננו הסל הישן, סל צעיר וחדש בימינו! ואשתי לשמאל תהלך"). שהוא חובב את נעליו וגרביו ("... בדרך שכונות ילדותי/השגורה ונעימה לרגלי כנעלי או כצמר גרבי"). כמו גם שמאן נעוריו היה מתעצב, יחד עם מורהו בבית-הספר, על שמסגד-עומר בנוי ב"מקום המקדש", — ועוד הרבה ליוצא בזה.

מן הדוגמות המעטות האלו נראות כבר כי י. שלו הוא "לוקאל-פטריוט" מופלג של ירושלים. ולא זו בלבד, הוא גם לאומי ציוני-לאומי. אם תרצה, אפילו שובניסטי. על כל פנים הוא יודע להיות גם כזה: הוא יודע לזעום על שלא טוהרה ירושלים כולה מן ה"ערפד" הערבי, על שנעצר צ.ה.ל. במקום שנעצר, על שלא שוחררה הדרך לאוניברסיטה: "בטבריה אקנא ובצפת הקדושות/ שברכן הבורא וזכו, שערפו וערפו ועקרו ערפבו/ ותלשו נחשים מחיקן... קם גואל ניצנים, פודה יד מרדכי, אך לקרת אלוה — לא קם.../ לשנה הבאה בציון השלמה —/ לשנה הבאה — במקדש!" ("ירושלים דהשתא" ור' גם "נערי המכללת על הר הצופים").

פשוט. בהיר.

פשוט ובהיר, אמרתי בלבי, כמו אותן תמונות ירושלים של הצייר לודוויג בלוס, יושב ירושלים אף הוא. צייר אקדמיקן הגון וישר שהיה מצייר את ירושלים ממרום ה"הצופים" על בדים בגודל 8x6 מטר ומעלה ומראה אותה על כל פרט ובן-פרט, עם נופך ראוי של אור-שמש וצל ותלת-רגש. ולובן-ענן ועם מנה נאותה של מצב-רוח והלך-רגש. כמו תמונה אקדמית טובה, אמרתי בלבי: מלאכה טובה, ידיעה נכונה במינוח הסממנים, כמוכן — בלי אותו משהו להט פנימי וכנות-רגש ואכף-יצירה אשר אולי הם-הם מותר מעשה-האמנות והשיר לאמיתו על המלאכה. ובסך הכל: לא שום הד בעמקי לבו של הרואה או הקורא. בסך הכל: שעמום.

*

אך לא אמרתי די. הוספתי וקראתי. קראתי עד תום.

מצאתי שבמדור השני יתוארו הדברים העיקריים האהובים על י. שלו או מעוררים ב"התפעלות: ריחות שיאהב ("ואלה ריחות שאהב"), חדר נושן שגר בו איפעם ("אשירה לחדר ישן..."), פועל אחד איש-גרים שעובד בכביש בבישול הזפת ("גלגמש": "אשר אם יצוה — והלכתי עמו אחריו עד לקצה יצירי/לקושש לסירו השפות ולחטוב לאשו

די-ספקה... — פה אותו מוטיב הנכונות ללכת אחר משהו כמו ב"שיר נערים כמהים", גם מעין פינול מגנבל לב לצד מעמד העמלים), ושוב מראות וריחות וטעמים ותחושות וצבעים למכביר שיאהב ("והגיע לים הגדול").

מצאתי שגם מקטרת היתה לי. שלו, סולידית מאד ו"כבדת משקל" ("המקטרת"). גם היא היתה אהובה עליי. שעה שלא היה מעשן בה היה טומנה "בפינת ארגז עור מצופה/בו שמורה גם מחברת שירי, חבילת מכתבי מוצנעה". מעשן היה בה "טבק זהבה, משובח", ומתוך "חזוניה הכבדה" למד לשנוא את "הרחובות ההומים", הבין כי "טוב קורטוב ידידים מהמון" — וטוב גם קורטוב בו-להמון להשגת הרושם הנאות על ההמון.

וכן הלאה, וכן הלאה. מדור שלישי: שירים לזכרם של אב ואחות שהלכו לעולמם. בכל מיני משקלים וצורות. כדוגמת "אנבל-לי" או "העורב" לאדגר אלן פו (בתרגום ז. ז'בוטינסקי) וכדוגמת בלדות של צ'רניכובסקי וכדוגמת שירי יגון-היחיד הקצרים והנוקבים של ח.ג. ביאליק.

והמדור הרביעי מיוחד ל"שירי אהבה", החל באהבת-ילדות ("בת השכן") ועבור לאהבה-מלשעבר לאהבת שמתה ("הילדה מארצות הלבנה") וכלה ב"אהבה לזו אשר ארש לו לאשה, כנראה מן השירים ("נערת מערב יזרעאל" ועוד), שלימים השביחה את מרמזו ("חברת"). ועתה היא עושה "באיך אומר" בצינורה ובצמר ומלמדת למחבר, "באיך אומר", את האמת הפילוסופית העמוקה כי "כל חיינו סריגה" ("סריגתה הלבנה").

עייפתי מעט. גם קוראי ודאי נלאה. על כן לא אצטט עוד. לא אאריך עוד בפירוט ומנין. די אס אציין כי נותר עוד מדור המוקדש לעיסוק בבעיות מעשיות, אף טכניות פחות או יותר, הכרוכות בהריוה ובעשיית שירים וכך; יש מדור של כעין תמונות-תנ"כיות היסטוריות של בני-ישראל בלכתם במדבר, של בתי-פחה, אלישע-גיחזי, רות; ועוד מדור — שביעי ואחרון — שכולו מוקדש להמנונות-הזנות ציונים-לאומיים, ספקרביזיוניסטיים ספק-ירחמיאליים, שענינם במידה גדולה בתקופת ה"הע" פלה" של ניצול ההשמדה מארית-הפליטה (בצד הארוך בשירים אלה, "במים עוים נתיבה" ציון; על פי מתי-מדר), אבל ישר פה גם על "צברים", ועל קבוץ-גלויות והתפשטות מדינת ישראל לעתיד לבוע ומצעד צ.ה.ל., אף יש שיר — ספק מהלל ספק סקפטי — ל"המפלגה", המפלגה-סתם (לא הוכרע עדיין, כנראה, איזו), וכך, אחרון-אחרון חביב, שיר האומר שראוי למדינתנו, בעצם, לשמור על נייטי-רליות במאבק בין שני הגושים.

*

דיי. גם הקורא ודאי רב לו בפשטות הזאת, הבחירה והצלולה — בהירה וצלולה ככוס מים מן הברז.

אכן, דומה כי יש חסידים להרוויזו של י. שלו, לא קשה לשער כי מרובים הם כיום מחסידיה של שירת-אמת, שהיא על הרוב — למרבה-הצער — פרובלמטית מעט או הרבה, מחייבת את הקורא למאמץ-מה. בדומה לכך מסתבר כי גלויות מצוירות מהלכות ומצויות בשוק יותר ממעשי-אמנות מקוריים. גם מתקבל הוא על הדעת שבכוה, לפחות, יש בארץ הזאת כיום ביקוש גדול למין תרבות כזאת של הגות ותיאור פלסטי וסנטימנטליות והיסטוריוגרפיה ואקטואליות ו"חוזק" ו"רוך" ולייקה, דוגמת מה שניתן למכביר ב"אוחזת ענף השקד".

דומה כי מאז דרך כוכבו של אברהם ברוידס בשמי שירתנו לא קם כיצחק שלו מחבר שנועד לספק את הביקוש הזה. ולא עוד אלא שהוא עולה על הלו לאין-ערוך לפחות מצד מה-שקוראים, עוז הביטוי, או — בלשון אחרת — כושר-העבודה וטיב המלאכה.

אל תתנו אף פרוטה!

(סוף מעמוד 7)

אחר, בקומנו ללכת ובטרם יפנה איש לעברו, השתהינו עוד מעט והוספתי:

— מר ג'ייקובס, אינני רוצה שתחשוב שאני תולה את הקולר בנותנים, שאני בן להם או שונא אותם. גודל-לבה של היהדות האמריקאית ונכונותה לעזור יכולים באמת לעורר הערכה והתפעלות. בעצם הקולר תלוי בלוקחים. במשטר שבנה הכל על ה"לקיחה" הזאת, שחינך עליה את הצבור שלו, שהרגיל בה את הצבור. עליו האשמה רובצת והוא-הוא שראוי לדעתי לבזו אף לשנאה. אבל קיומו של משטר זה תלוי עכשו בעיקר בנותנים, באמון שלהם וברצון הטוב שלהם. כל מה שרצייתי להסביר לך הוא שהעזרה הגדולה ביותר שתוכלו אתה ושכמותך לעזור לנו באמת תהיה בכך שתמנעו מן "הלוק" חים" את אמונכם, את חסדכם, ואת — מתת ידכם.

— זה יהיה קשה, ידידי. יכול להיות שהפרה רוצה להיניק עוד יותר משהעגל רוצה לינוק.
— אם כך, — ענית, — אולי כדאי גם לעשות ניתוח בעטיניה של הפרה...

ארץ, ולא כעדה של קבצנים מנוונים. כאומה יש לנו סיכוי, אולי אפילו סיכוי מצוין; כעדת טפילים רמאים, חורבננו מובטח.

עד כה וכה והחבריה נלאו מרקוד ומשתות ומלהג. הפטיפון שבת מנגינותיו. השעה היתה אחרי חצות. דומה היה כי בא אותו שלב "מש-בר" הרגיל כל-כך במסיבות מסוג זה: השעמום פורש כנפיו בכבדות-פתע ועתה תתפרד החבילה, או שלאחר הפוגת-מה יתאושש "מצב-הרוח" גם יוסיף עליוות ומשובה.

גאולה זכרה שזמן רב מדי זנחה את קרובי משפחתה ובן-חסותה. קמה רגע מתוך עדת המחזרים שלה ומתוך גלי קליפות הבטנים ועבי-עשן-הסיגריות, ובפנים מאירות ועיניים עייפות ניגשה לפינתנו.

— ובכן, אייזק, איך אתה נהנה?

— עצום, עצום, — נצהל מר ג'ייקובס והשיב.

— נדמה לי שלא רקדת אף פעם אחת, נכון?

— הו, את יודעת שאני דוב זקן. זה כבר לא בשבילי.

ושולח סעיפים ויונקות ככוון קרני השמש, ככה פה כל הצמיחה מכוונת לעומת קרניה של שמש-הנדבות, לעומת גשם-הנדבות. ברד-הנר דבות, 290 הנדבות. מין חוקיות כזאת, חוקיות ביולוגית ממש. זאת התפתחות הכרחית, בלתי-נמנעת.

— נדמה לי שאני מבין את כוונתך, — אמר הלז, מהורהר, בהיסוס-מה. — יכול להיות שיש בזה יסוד של אמת. ודאי אתה מגזים, אבל אני יכול להבין תגובה כזאת של איש צעיר. זאת אומרת, מבחינה פסיכולוגית... אבל נסה רגע לחשוב בצורה ריאליסטית. נניח שכולם פה בישראל יהיו בדעתך, ונניח שכולנו באמריקה ניענה לבקשתך ונחדל לתמוך בכם. נדמה לי שזאת התרופה שאתה ממליץ עליה?

— בהחלט.

— ובכן, האם נסית רגע לתאר לעצמך מה יקרה אז?

— נסיתי, מר ג'ייקובס.

— ובכן?

— ובכן, אני מתאר לעצמי שיקרה דבר פשוט מאוד. קודם כל, הרי התכונה העיקרית שסיגל לו הצמח שלנו: האמריקוטרופיזם — אתה מבין, על משקל "הליוטרופיזם" בעולם הבוטניקה — כן, אני מבין יפה, תמשיך.

— האמריקוטרופיזם, או הצ'ריטוטרופיזם, מלשון צ'ריטי, "צדקה"...

אייזק ג'ייקובס גיחך כנהנה מן החידוד.

— אל תצחק, אני לא מתלוצץ. אני מנסה לנסח הגדרות ומונחים סוציולוגיים, פוליטיים מתאימים. ה"טרופיזמים" השונים האלה, המסור לפים, הפרוורטיים יהיו מוכרחים להתחלף ב"גיאוטרופיזם" פשוט. במשיכת-האדמה, בהס-תמכות על המציאות המקומית הממשית שלנו, על הנתונים והסיכויים המציאותיים שלנו. במקום לפתל יונקות-טפיליות-מטפסות ולמוץ את עורף לשדו של צמה אחר, רחוק וזר, יהיה הצמח הזה מוכרח להכות שרשים באדמה, להתעצם — או להתכווץ, בהתאם לכוחות שיוכל לשאוב מטפח הקרקע שבו נאחז. מכברת-העולם שבה יוכל לסעף שרשים, שעליה יוכל לפרוש את צלו.

— או —

— או?

— או שיעבור מן העולם. ככה, פשוט.

— ככה, פשוט? ואתה מוכן להסתכן?

— הסיכון קיים ממילא. הצ'ריטוטרופיזם,

האמריקוטרופיזם, הפרזיטיזם הנוכחי בין כך ובין כך סופו מביא עלינו אבדון וכלייה. אולי ייבש לשדו, או עודף-לשדו, של הצמח שאליו נטפלנו ובו דבקנו; אולי מסיבות חיצוניות תקרענה את שלוחות-היניקה. אם כך ואם כך נדונים אנו לחורבן כלכלי וצבאי, לאחר שיושלם תחילה חורבננו הנפשי, הרוחני, התרבותי. אני בוחר שנתמודד עם הסכנה הזאת כאומה, כצבור בן-אומה ובן-

אמריקה (חיתוך עץ)

ר. להמן

לגבוש לאומי - טריטוריאלי

ברוך הוכמן, ניר-יוק

העתון האנגלי המקומי, ג'רוזלם 1902, הביא בגליונו מיום 13.2.53 מאמר מקיף מאת ברוך הוכמן, איש ניר-יוק, תחת הכותרת: "כנענים - עיון בתנוכה". אנו מביאים בזה את עיקרו של אותו מאמר - ראשון במינו בעתון האנגלית-ישראלי - הניגש אל נושא מתוך מידה של הגינות, אם גם לא תמיד מתוך הבנה שלמה, כמדומה. אנו מביאים את הדברים בלי שום פירושים והערות.

מן המשכילים בני למטה מ-30 פנו לתנועות השמאל הקיצוני או לפתרון הכנעני, הקיצוני באותה מידה, נובעת במידה מרובה מאי-הבטחון שב"בעיה היהודית" המיוחדת שלהם. כמו כן מעניין לציין כי העברים הצעירים כוללים אנשי הלכה קומוניסטים יחד עם יסודות ימניים קיצוניים, וכי קצת מן הבולטים באנשי-הרוח הצעיריים של מפ"ם קרובים במידה מופלגת להשקפה ה"כנענית".

הואיל והבעיה מעמיקה כל-כך בארץ, אין אדם יכול להקל ראש כל כך ב"קומץ זה של כנענים קנאים". אמת, שרשימות החברים של העברים-הצעירים - אם יש רשימות כאלו בכלל - אולי אינן מונות אלא כמה עשרות, חברים משלמי-מסים, אבל "אמת" זו אינה משקפת שני דברים:

- 1) שקומץ אנשים זה ניסח הרגשה הספונה בכוח ברובו של הנוער הישראלי ובכמה מחוגי צבור המבוגרים; 2) שתנועות, כפרט תנועות בשלבי נביתתן, אין למוד אותן במספרים דווקא ו"עליות" מנופה בקפדה יכולה להשיג תכופות יותר מהמונים אמו-רפויים, במיוחד בעתות מתיחות חברתית ואתנית, אין אנו צריכים למנות את ה"מאורות" שלהם, אבל ראוי לציין שהם נו-ללים כמה מן המעולים במשוררים, החשו-בים בעתונאים וה"מבטיחים" באנשי-המדע של ישראל בשטחים שונים.

כשרואים בעברים-הצעירים סימן וגילוי למג"מה של "פירוק היהדות לגורמיה", כדאי להביא בחשבון שהם קיימים, שיש להם בכוח צבור גדול של נוהים, ובין שמטרותיהם מקובלות עלינו ובין שהן מרגיזות אותנו ביותר - שומה עלינו לעיין בדיאלקטיקה הפנימית של המצב שהצמיחם.

אכן, המתעלם מהם אינו אלא מסייע בידם. הם גיבשו דילמה מסוימת שרבים בקשו זמן רב להתחמק ממנה, דילמה שכל זמן שאין מעמידים לה פתרון חיובי שכנגד היא מוליכה הגיונית אל העמדה שלהם.

אף אם נשכח את ערכי היהדות, שרבים בתוכנו המבקשים להצילם, אנוסה תהיה מדינת-ישראל להביא בחשבון את התנוכה של כמה מיהודי אמריקה על ניתוחם של העברים הצעירים, "כיהודים", אמרו הללו בחרי-אף, "רוצים אנו לתמוך בישראל, אך לא נתן עזרה לכנען". אינו בטוח אם הבינו אל-נכון מה ששמענו, אבל זין ספק שהת-כווננו למה שאמרנו.

אליה, כדי לתת טעם ביהדותך, עליך להשתתף. אולם, ההשתתפות לעתים קרובות אין בה נחת רוח: בית-הכנסת דומה שהוא קליפה ריקה, הת-פילות אינן מספיקות הרבה עידוד רוחני, הספ-רות שאולי קראת דרך-כלל היא דיסקטית-פלי-פולית או סתומה מכל-זכל. הנה כך, מתוך שאינך יכול להתמלא משמעויות יהודיות, אתה זונח. אם גורמילחץ חזקים מתנגדים לזניחה זו, אתה דוחה אותן לחלוטין - או שאתה "מתגיר" ונעשה אדוק בדתך. אם שני הדברים כאחד נב-צרים ממך, הרי אתה נעשה ציוני; אולי אף תגיע לישראל.

לגבי הללו שהגיעו לישראל - וה"צבר" הרי "הגיע" כמלוא מובנה של המלה - בעית היחסים אל היהדות הריפה עוד יותר: לעומת היהודי בן הפזורה, שלפניו נקודת-ההזדהות הציונית או הדתית, הנה בשביל הישראלי כבר אין בציונות כוח-מושך אף-טיבי וה"דת" פירושה תיאוקרטיה אורתו-דוקסית, והוא אנוס להיאבק עם הבעיה כמלוא מוחשיותה. אם אין אתה יכול להב-דיל עצמך מסביבתך על ידי שתיעשה ציוני, שתתפלל ב"טמפל" או תשחק בכדור-בסים ב"ג'ימנזיום היהודי" (ולא ב"Y.M.C.A.) כיצד תוכל? מנחה עצם קיומך אי-שם בין דן לבאר-שבע? אבל דווקא על עצם עובדת-הקיום הזאת מבססים העברים הצעירים את טענתם שאין הם יהודים.

אם ממשית היא הבעיה, גם תגובתו של הנוער הישראלי עליה ממשית היתה - ושליית. במי-דה שניצב ה"צבר" נוכח הבעיה, דרך-כלל הסיח דעתו ממנה וכל-אימת שהגה בה - דחה אותה. מבחינה זו אין ספק שהעובדה כי חלק כה גדול

התחיה הדתית בקרב יהודי אמריקה אפשר לראות בה חלק מ"הפרדה חשמלית" של היהדות, שבה אחד מחלקיה נוטה לבדלנות. אם צדקנו בהגדרנו את היהדות כתרכובת של יסודות לאומיים ודתיים, ובהבנת התופעה באמריקה כתגובה - לפחות במידת-מה - על ה"טריטורי-יאליזציה" שבציונות, הרי יש מקום להניח כי הצד הלאומי שביהדות גם הוא נוטה יהיה לבד-לנות באכף אותו גורם ממריץ. אם ארצות-הברית, או - ביתר הרחבה - הפזורה, היתה מוקד של הגיבוש העדתי-הדתית, הנה מוקד הגי-בוש הלאומי-הטריטוריאלי תהיה ישראל.

לאמיתו של דבר, אין זו הנחה בלבד. ביטוי העליון, אם גם הקיצוני, של דבר זה - היא התנועה הקולנית של "העברים הצעירים", הידועים יותר בשם "כנענים".

אף כי מודים ה"כנענים" שהם בניהם של יהודים מן הגלות, אין הם מכירים בשום קשר אל היהדות העולמית. אף שהם בניהם ונכדיהם של ציונים, אין הם חבים כל חובה או נאמנות לציונות, לפי שזו הנה חלק אינטגרלי של היהדות, שאותה הם דוחים מכל וכל. מבלי לתת שום הסבר היסטורי הגיוני, ניתקים הם לגמרי מן ההיסטוריה והזהות של היהדות ועוצים להינשא עם הזרם בלבאנט, מקום שכבני-המקום ואחים לאוכלוסיה הנמקה ברעב אמורים הם למלא תפקיד ראשון-במעלה בהחזרת הארץ לתפארתה מימיקדם.

כיון שפשפשי בתרמיל הנוסחות הציוניות אשר אתי, חשתי בויקה בין כל אלה לאמרתו של ביאליק: "אנו דור אחרון לשעבוד וראשון לגאולה". אך טעיתי: ביאליק דומיו באמונתם העקשנית ביעוד היהודי, כווננו להמשכיות - לאבולוציה מהפכנית בה יקומו אותם גבורים שרדמו במדבר, יכו בעצם עבדותם של היהודים ויתפסו בכלי הגאולה. כנגד זאת מסמלים העב-רים-הצעירים ניתוק גמור מן העבר: אין הם דור אחרון למאומה, גם אין הם הוגים במונחים של גאולה. העברים-הצעירים הם יצירי ההווה המוח-לט, שעצם עובדת קיומם כארץ-ישראלים (או ישראלים) נותנת להם את הזכות לחשוב, להר-גיש, לתכן, לחלום ולפעול ככאלה. (בבחינה זו ודאי לי שיתנגדו אף להגדרת עמדתם כראקציה על דבר-מה הטבוע במהותה של היהדות).

אם מדהים הוא הטריטוריאליזם המיתי שלהם, לא כך עמדתם הנפשית היסודית: סבור אני כי היא חלק מנסינונו של כל יהודי מערבי שאינו מושרש בדפוסי החיים של יהדות מורח-אירופה, שמתוכם צמח "הרנסאנס היהודי" של 70 השנה האחרונות, ואשר נארג במסכתה של חברה חילו-נית בעיקרה. במהותו של דבר, כך היא הבעיה הנך יהודי. זוהי "עובדה-שבלידה". היהדות היא רקמת מנהגים ותרבות שאתה מזדהה אתה וקשור

בעד או נגד תנועות הנוער

גודע כי בבית-הספר-התיכון בירושלים ערכו התלמידים "משפט": הלחיב או לשלול את תנועות-הנוער.

במגמה הריאליסטית, בסניף שבבית-הכרם, השתתפו בהצבעה כ-250 תלמידים. 60% לערך הצביעו נגד תנועות-הנוער הקיימות, הצטרפו לדעה שבצביונו כיום אין הן מביאות שום ברכה לחניכים, ורק מסיחות את הדעת ו"מטמטמות".

הפוכות היו תוצאות ההצבעה במגמה ההומניסטית, בסניף שבבנין "עומריה". מתוך 150 מצביעים הצביעו כ-70% בעד תנועות-הנוער הקיימות.

עתון אינו מספיק!

כאודות של תנועתכם יש בפי תלונות קשות עליכם. נדמה לי שאתם לא מפתחים פעולה תעמולתית מספיקה. חלק ניכר מן הנוער העברי עדיין יודע עליכם רק מכלי שני או שלישי, ולעתים קרובות מדי יש לו עליכם אינפורמציה מסולפת, אפילו מסולפת בזוהר. כשאני מנסה להסביר בחוגי חברים ומפריים את עמדתכם בשאלה זאת או אחרת, אנשים נפתעים ממש. מתברר שמה ש"יודע" להם על השקפות העבריים הצעירים הוא ההפך הגמור מן ההשקפות האלו. אחת מחברותי, למשל, השתוממה מאד לשמוע מפי שהעבריים הצעירים הם בעד שוויון גמור לדוברי העברית במדינתנו ובעד מיזוגם הגמור בצבור הישראלי; היא השתוממה כפליים כשהראיתי לה את הדברים שחור על גבי לבן בגליונות של "אלף". היא היתה משוכנעת שהעבריים הצעירים מטיפים להשמדת כל הערבים!

על הדוגמה האפיינית הזאת הייתי יכולה לטען סוף עוד הרבה והרבה מתוך הנסיון המצומצם שלי. ברור שבורות ואי-הבנה שכאלה קשה למצוא ביחס למפא"י, למק"י, למשה סנה, למנחם בייגין או אפילו ביחס ל"ברית-שלום". נדמה לי שהאשמה לכך רובצת בעיקר על תנועת העבריים עצמה, שאינה מקדישה אולי מספיק מחשבה ומאמצים לפעולת ההסברה.

בעתון "אלף" אפשר להצביע על ליקויים פה ושם, אבל בדרך כלל אני, למשל, מרוצה מתכנו ומן הרמה שלו. סוף-סוף שום עתון אינו יכול להיות תמיד "מאה אחוז" בכל גליון וגליון. אבל יחד עם זאת מובן גם שעתון — שהוא אוסף של מאמרים שונים בשאלות שונות ולוא גם מנקודת-מוצא השקפתית אחת — אינו יכול בשום אופן להיות תחליף לספרי-סוד או לקובץ שיתן בצורה מרוכזת את האידיאולוגיה העברית, מן הצדדים העקרוניים והמעשיים גם יחד. לפי דעתי יש הכרח דחוף במין ספר או קובץ שכות, או לפחות בסדרה של חוברות שבה תימסר ההשקפה העברית בצורה חיה, תמציתית ומשכר נעת. חומר כזה אפשר יהיה להביא לפני הנוער, ולפני הצבור המעוניין בכלל, ואז לפחות יידעו אנשים שכך-וכך אומרים העבריים הצעירים, כך וכך הם חושבים, כאלרוכאלו הן השקפותיהם. אז לפחות תהיה להם אפשרות לקבוע עמדה על יסוד אינפורמציה מוסמכת ממקור ראשון.

אני מתפלאה שאפילו דבר יסודי כזה עדיין לא עשה מרכז העבריים הצעירים. הנוער העברי שרוי במבוכה נוראה ואין לו למעשה שום עוגן אידיאולוגי ממש. פרסומים מסוג זה יעשו שרות ממדרגה ראשונה גם לתנועה העברית וגם לנוער בכלל.

חיפה תקוה טל

מי כאנשי מרכז העבריים הצעירים מכיר בצורך ובהכרח שבפרסום חומרי-סוד אידיאולוגי, שיתן לפני המוני הנוער והאזרחים את ההשקפה העברית בצורה "חיה, תמציתית ומשכנעת"! מראשית פעולתנו אנו חותרים למלא את הצורך הזה. הדבר מתעכב לא משום שאין אנו עומדים על חשיבות הדבר ודחיפותו. הסבה היא פרוזאית הרבה יותר: אמצעים חסריים! דומה שעל כך לא נתח דעתך. לפי-שעה הספיקו

האמצעים שבידינו, בדוחק, לקיום הפעולה השוטפת שאי-אפשר לנו בלעדיה. אם מצד האמיתות שבהן אנו דוגלים יכולים ויכולים אנו להתמודד עם כל הגופים הפוליטיים ההמוניים שבארץ, הנה מצד האמצעים עדיין לא נוכל להשתוות למפא"י ולציונים הכלליים, אף לא למפ"ם או חרות או הטיבת-השמאל. עם כל שהדבר מצערנו ומצר את צעדינו, הריהו טבעי למדי בשלב זה של פעולתנו.

מכל מקום אנו מאמינים כי בחדשים הקרובים נוכל להיענות הלכה-למעשה לתביעתך הצודקת, שהיא בלי ספק גם משאלתם של רבים וזולתך.

מה הדרך?

לאחר ששמענו הרצאות מפי נציגים שלכם נסינו לסכם בהודמנות את הדברים ששמענו ואת תגובותינו. כולם הודו שהדברים נותנים חומר רב למחשבה, והיו שהוסיפו ואמרו שהם נותנים קנה-מידה הגיוני ומתקבל-על-הדעת לגשת אל התופעות השונות של מציאותנו העגומה. נכון שכולנו התרשמנו מאד מן הדברים ששמענו, למרות מה שכמה מן המורים התאמצו ככל יכלתם להפיג את הרושם. אבל גם החברים שהושפעו במידה הגדולה ביותר, ואולי אני בתוכם, אינם משתחררים מן השאלה: ובכן, מה? נניח שכל מה שאתם אומרים טוב ויפה ונכון וצודק, מה זה מחייב, מה הדרך להגשים את הרעיונות ה"עבריים", מה המעשים הנדרשים מן הנוער?

את השאלה הזאת אני מעמיד לפני מערכת "אלף", ואני בטוח שבוזה אני משמש פה לכמה וכמה מחברי.

ירושלים ג'מנזיס ט'

שאלת המעש, שאלת דרך ההגשמה, היא כמובן השאלה המרכזית. גם ניתוח הגיוני וקולע של מצב מסוים יש לו ערך, לדעתנו, רק אם הוא מודריך למסקנות מעשיות, רק אם מתוכו מתחייבת איזו דרך של מעשים. כאן יש, כמדומה הסכמה שלמה בינך לבינינו.

לעצם שאלתך נשתדל להשיב בפשטות:

ההשקפה העברית היא השקפה לאומית-מהפכנית המכוונת נגד שלטונם של מושגים עדתיים ודתיים אל-לאומיים ואל-ארציים בארצנו; המעש העברי הוא מעש לאומי-מהפכני המכוון נגד שלטונם של משטרים, מוסדות וגופים דתיים ועדתיים פלגניים ומפרידים, אשר במישרים או בעקיפים הם תלויים בגורמי-חוץ שעובדים ומשרתים אותם.

הארגונים, הגלויים והחשאיים, שבהם נתחנכו ופעלו המונים של נוער עברי עד השנים האחרונות הטיפו להגשמה אישית שביטויה הוא התישבות חקלאית או מעשי טרור. ההשקפה הלאומית העברית איננה מחייבת דווקא אחת משתי דרכי-ההגשמה" אלו. דרך הגשמתו של הרעיון העברי היא קודם-ככל דרך פוליטית, דרך של ארגון פוליטי ופעולה פוליטית בתכנה ובמשמעותה.

ה"מעשה" הנדרש מן הנוער ההולך אחר עיקרי-ההשקפה העבריים הוא מעשה של התארגנות, של בנין כוח, או כוחות, צבויים-פוליטיים: בנין תנועה מדינית, בנין תנועת-נוער, הקמת גופי-פעולה וכלי-למיניהם...

תעמולה מסוגים שונים, גופים המכוונים לחריש רעיוני ולמלחמה כאחד.

התנועה העברית אינה חותרת, לסנן" השפעות לחוגים שליטים במדינת ישראל או בזולתה ממדינות ארץ-הפרת. גם אין היא אומרת להסתפק בהשפעה "סמויה", שרבים מייחסים לה אותה כבר היום. התנועה העברית שואפת להעמיד אלטרנטיבה של ממש לשלטון העושה-והרקב הפלגני, המושחת והראקציוני במדינת-ישראל ובשאר חברי ארץ-הפרת. היא שואפת לכונן, במסגרת האידיאולוגיה שלה, את הכוחות אשר יירשו ויורשו את השלטון הזה, ועל הריסותיו יקימו את החברה העברית-הלאומית החדשה, בסיס איתן לשלום, לבטחון, לפריחה ולפיתוח בארץ-הקדם כולה.

פעולה כזאת, על כל הכרוך בה וכל המסתעף ממנה, מצריכה את מיטב המאמצים ומיטב המסירות של הנוער העברי ושל אוהבי-המולדת בכלל משך שנים לא-מצט.

טפוס אידיאלי

...אני עוקב בענין רב אחרי עתונכם, אף על פי שאינני יליד הארץ (דבר שהוא אולי פגם בעיניכם). אמנם מוצאי מזרח-אירופה, ונדמה לי שלפי דעתכם יוצאי מזרח-אירופה מצטיינים בצרות-מוח קנאות, ובכל-זאת אני יכול להסכים להרבה ממה שאתם אומרים, אם גם לא לכל. אני סבור אפילו שאתם מהווים "קטליזטור" חשוב למחשבה הישראלית. ראיתי כבר שקורה ואתם משמיעים איזו טענה שמרגיזה את כולם ואחרי איזה זמן, לאט לאט, הטענה או ההנחה הזאת נעשית נכס מובן-מאליו בהכרה של אנשים הרחוקים מכם מרחק מזרח מערב ממש.

מן ההערות האלו תבינו שלא כאיש אויב אני נגש אל העבריים הצעירים. תרשו לי, אפוא, לציין שאני מתפלא על שלא נסיתם אף פעם לשרטט את הטפוס העברי האידיאלי, לפי דעתכם. כקבוצה המתימרת להחזיר ערכים חדשים ולהעמיד חזון חדש לדור, חובתכם להצביע על הטפוס האחר, המנוגד שאתם שואפים אליו ורואים אותו בעיני רוחכם...

ירושלים ק. בלכר

חנן על המחמאות. מעולם, אגב, לא אמרנו שמוצא זר הוא, פגם או שעובדת לידתו של אדם בארץ הזאת היא עצמה בגדר, מעלה מוסרית מיוחדת במינה. גם לא נסינו לתת חותם קבוצי-כולל על יוצאי-מזרח-אירופה או על איזו קבוצת-מוצא אחרת מן המצויות במדינת-ישראל.

תסלח לנו אם נאמר שבעינינו בעית, הטפוס האידיאלי היא ענין טפל, לא עיקרי, לא עקרוני. העיסוק בטפוס אידיאלי, כלי-כלי הוא בתחומי המליצה; במידה שהוא מקבל משמעות רצינית, הרי זאת משמעות מסוכנת, עתים אף הרת-שואה-ואבדן. כך לימדה אפילו ההיסטוריה של התקופה החדשה.

חשובה לעיצוב דמותו של העתיד, לדעתנו, שאלת הערכים שעליהם נחנך את האומה; שאלת טיבו וצביונו של העבר, הקלאסי שממנו שואבת תרבות האומה; שאלת התכנים התרבותיים והכלים החמריים — הטכניים, המדיניים, הכלכליים — של האומה.

ואת ה"טפוסים", מר בלכר, נניח למליצים ודרשנים למיניהם...

דין וחשבון על מצרים

עליה כלל, אבל היא כעצם מחותו של הלך-רוחם.

ג) מטרת ההפיכה היא פירוק כל המפג לגות במצרים. קרובה העת שבו תהיה רק מפלגה אחת במצרים, כמו בכל ארץ אחרת הנתונה לשלטון רודני.

ד) על אף הערובות הרבות שניתנו להון הזר עד כה, עדיין לא נחה דעתו.

ה) האוחזים כיום ברסן השלטון מכיר רים בחסרון מומחיותם ובקיאותם, אך הם מטעימים כי טוב לאדם שיהיה שוגה ומתקי שגיאותיו משיהיה בקי במלאכתו ומושחת.

ו) העתונות המצרית קבלה הוראות שלא לשבח את עלי מאהר פחה אלא להתקיפו מזמן לזמן; וזאת על אף מראית-הידידות כלפי-חוק מצד מוחמד נגיב, למען ייווצר הרושם שהוא ידיד, במובן-מה.

ז) הסייג על הקנין הקרקעי הרתיח את כל בעלי-האחוזות הפיאודליים הגדולים, אבל לפי שהם מוגי-לב וחששנים מאד הריהם מעמידים פנים כאילו השלימו עם הדבר. זה צד אחת של המטבע; השני הוא שהאכרים אינם תופסים את החוק הזה, והם מאמינים כי עתידים הם להתעשר מבלי שיוצרכו לנקוף אצבע. הממשלה עמלה קשה להעמידם על טעמה ומשמעותה של התכנית כולה.

יארכו ימיה; אם לא, תתהוללנה עוד הפיכות-דמים.

3) התפטרותו המאונסת של הקולונל רשאד מוחנא ממועצת-העוצרים גרמה מכובת קשה להרבה קצינים גבוהים שהגו אליו רוב כבוד וידידות. אפשר גם מסתבר שמהלומה זו הביאה לידי איזון התפתחות השוכה מבית. עם כל שהוספו רישומיה של התפטרות זו, הותירה משקע ניכר של איבה הדרית, כיום נתון רשאד מוחנא להשגחה ולצנזורה קפדנית.

4) מקורות צבאיים, מתוך "ועדת התשעה" או מחוצה לה, צופים לתמורות רבות, בכלל זה — לסילוק כמה מן האנשים שתפסו מקום בראשית ההפיכה. אפשר מאד שדמויות רבות מאלו שהיו בולטות ביותר תיעלמנה מן הבימה, וכמה מראשי התנועה אפשר שיוחלפו באחרים. עם זאת דומה כי אין עוררים על בכורתו של מוחמד נגיב; אם תומכים בו הבריות ואם אין, הרי לדבריהם הוא חייב להתניק בהגה משום שהוא משמש לתנועה נכס כביר שאין להקל בו ראש, גם לא כדאי יהיה לאיש להתקיפו. פירושו של דבר כי יקרה מה שיקרה, מוחמד נגיב יישאר הסמכות העליונה במצרים.

5) חמורה ביותר היא הצנזורה על העתונות ועל הדואר היוצא מן הארץ ובא אליה. הרבה מכתבים אינם מגיעים לתעודתם, ולפיכך נזקקים בני-אדם לתהבולות-ערמה כדי לשלוח מכתביהם שלא בדרך הדואר.

6) המאבק נגד האינפלציה ויוקר-החיים הגדול נתקל במכשולים מרובים, שאולי לא תעצור הממשלה כוח להתגבר עליהם. הרבה מצרכים שהממשלה קבעה את מחיריהם נעל-מים מן השוק. אולם עד כמה שידוע אין שווקים שחורים.

7) רבים הזרמים הפוליטיים בחיי מצרים כיום — יש מצדדים בדיקטטורה, רפובלי-קאים ואחרים, אולם אין כל הסודים למלוכה, הנחשבת דבר שלא יכירנו מקומו במאה העשרים.

לפי דעתי תעמוד הרודנות הצבאית שהוטלה על מצרים ב-23 ביולי בתקפה עוד ימים רבים — עד שיקומו כוח או כוחות אחרים וימגררה. 8) אלה הדברים שנמצאתי למד משיחתי עם הגנרל נגיב ומן המגע עם חוגים אחרים יודעי-דבר:

א) אין התנועה וההפיכה הצבאית הזאת מעוניינת אלא בטובתה של מצרים, אם תצריך זו משא-ומתן עם בריטניה על בסיס חדש או שלום עם מדינת-ישראל, הרי יש במנהיגי התנועה הזאת אומץ מספיק לקבל עליהם את האחריות לכך מבלי לחשוש מפני איש.

ב) גרעינה של תנועה זו הוא מוסלמי-קנאי במידה שאין למעלה ממנה. אך מקרה הוא שהצליחו האנ-שים לכפות על מנהגה זו שדרך-אגב אין, האחרים המוסלמים משפיעים

אליאס רבאבי הוא ממנהיגי "אל-כתאייב" (ה"פלאנגות"), התנועה הלבנורית-המארונית הפטריוטית הצעירה, מטובי נואמיה, אחד מציריה בפרלמנט של ביירות ועורך עתונה "אל-עמל" ("המעש"). מה רבאבי נתקבל לפני זמן מה לראיון-יחיד אצל הגנרל מוחמד נגיב. תשובות הגנרל על שאלות המנהיג המארוני היו מתחמקות ודורמשמעיות, ועם זאת נתנו לו את האפשרות לסכם את הרשמים הבאים, לפרסמם בעלון "פנימי", הנפוץ בחוג מצומצם.

1) הגנרל נגיב, חרף כל התעמולה המכוונת להמעיט את כבודו ורום-קרנו ואת אישיותו החזקה, לעולם אינו נוקף אצבע בטרם יימלך בתשעה הקצינים שניהלו את ההפיכה מלכתחילה ועודם מנהלים אותה, לשבח או עדה זו דנה בשאלות ופותרתן והיא מביאה לפני הגנרל נגיב החלטה סופית — מה יעשה הגנרל וכיצד יעשה. החבר החשוב ביותר כמועצה זו הוא הקולונל אנוור א-סדאת.

2) שתי סכנות עיקריות מאיימות על הגנרל נגיב ותנועתו. ראשונה בהן — סכנת השכרון משפע התחילה שמעתיירה עליו תעמולתו שלו, השנייה — קנאת אותם קציני-מטה המתחילים להתרעם על כך שהגנרל נגיב הניע אל רום-המעלה שעה שהם, שמילאו תפקיד חיוני בהכנת נצחונה של התנועה, עודם נשארים מאחרי הקל-עים ואינם יודעים לאיש כמעט, אם תוכל התנועה להתגבר על שתי סכנות אלו.

תפקד בסוריה

אסמיר, יומון ג'ורירקי בלשון הערבית, הביא את סיכומי מספר האוכלוסים בסוריה, לדתותיהם ועדו-תיהם, כפי שנמסרו על ידי וורת-הכלכלה של דמשק:

2,198,015	מוסלמים-סונים
350,864	" עלאים (נוציריים)
32,804	" אסמעילים
13,708	" שיעים (מתואלים)
70,854	דרוזים
31,157	יהודים
2,889	יודים ("עובדי השטן")
153,886	נוצרים אורתודוקסים
157,251	ארמנים
51,493	מלכים (קתולים-יוונים)
44,971	סורים-אורתודוקסים (יעקביים)
18,010	ארמנים-קתולים
15,112	מארונים
12,682	פרוטסטנטים
3,153,696	

חלקם היחסי של המוסלמים-הסונים ביישובה של מדינת סוריה אינו עולה אפוא על 70%. אם נגרע ממספרם את הכורדים, שהם מוסלמים-סונים אך "ערבים" אינם כל עיקר, ומנינם בסוריה לפחות 200,000, נמצא שחלקם של ערבים מוסלמים-סונים ביישובה של סוריה הוא 63%.

המערכת:
אהרן אמיר
אבשלום חפשי
אוריאל שלח
המ"ל: א. י. סופר
נדפס בדפוס מל"ן
ההפצה: "פליס" בע"מ
המחיר 200 פ"י

מערכת "אלף", דפוס מל"ן, הלל חזקו 6, ת"א
ת. ד. 2860, ת"א
ירושלים: ת. ד. 766, טל. 61428
חיפה: ת. ד. 4925
תנאי החתימה: בארץ — 2 ל"י לשנה; בחוץ-לארץ — 2.40 דולר לשנה (במשלוח רגיל), 3.60 דולר (במשלוח אויר).

Handwritten notes in Hebrew: "אני אינן", "בני-אין-אין", "נוחה", "1/10/51".